

Opinnäytetyö (YAMK)

Kulttuuriala, Kulttuurihyvinvointi

2023

Mia Pertola

Kaveriorkesteritoiminnalla
saavutettavuutta, kulttuurista
moninaisuutta ja
mahdollisuuksien tasa-arvoa

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kulttuuriala, Kulttuurihyvinvointi

2023 | 68 sivua

Mia Pertola

Kaveriorkesteritoiminnalla saavutettavuutta, kulttuurista moninaisuutta ja mahdollisuuksien tasa- arvoa

Tässä kehittämishankkeessa luotiin kaveriorkesteritoimintaa Turun konservatorion Aura Mini Wind Band -puhallinorkesterin sekä Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n Varissuon Iloiset Puhaltajat (V.I.P. -orkesterin) kanssa. Tavoitteina oli edistää taiteen perusopetuksen ryhmätoiminnan saavutettavuutta monikulttuurisen Turun Varissuon lähiön lapsille ja nuorille yhteismusisoinnin keinoin.

Työn lähtökohtina olivat musiikkioppilaitoksen uudistunut strategia sekä toiveet kehittää toimintaa vastaamaan tämän päivän musiikkikasvatuksen tavoitteita. Kehittämishankkeen sisällä toteutettiin tutkimus, jonka tuloksena syntynyt kaveriorkesteritoiminta pohjautui monimenetelmällisesti kerättyyn tutkimusaineistoon. Aineisto koostui tutkijan omista havainnoista, kanssakehittäjien haastatteluista sekä orkesterin soittajien kuvallisesta ja sanallisesta palautteesta.

Kehittämistyön tulokseksi saatu kaveriorkesteritoiminnan koettiin edistävän kulttuurista moninaisuutta ja saavutettavuutta TPO:n ryhmätoiminnassa ja se tuki Varissuon Iloisten Puhaltajien piirissä musiikin harrastamisen kulttuuria. Toiminta mahdollisti yhteisöllisyyden kokemuksia, elämyksellisyyttä ja liittymisen laajaan puhallinsoittajien verkostoon. Tutkimuksen tuloksia voi käyttää musiikkioppilaitoksissa sektoreiden välistä yhteistyötä suunnitellessa.

Asiasanat: kaveriorkesteritoiminta, puhallinorkesteri, saavutettavuus, kulttuurinen moninaisuus

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Arts and culture, Creative wellbeing

2023 | 68 pages

Mia Pertola

Accessibility, Cultural Diversity and Equality of Opportunities by Orchestral Friendship Action

In this development project, orchestral friendship action was created between the Turku Conservatory's Aura Mini Wind Band and the Varissuon Iloiset Puhaltajat (V.I.P.-orchestra) founded by Monikulttuurinen musiikkikasvatus - association. The aim of the activity was to promote the accessibility of group activities in basic art education for the children in the multicultural Varissuo neighborhood of Turku by means of joint music making.

This project was influenced by the renewed strategy of Turku Conservatory of music and the wishes to develop its activities to meet the aims of today's music education. Within the project research was carried out and the resulting orchestral friendship action was based on multimethodically collected research data. The data consisted of documentations, including participant observation, interviews of co-developers and verbal and visual feedback from the players.

The results of the development project show that the activity was experienced to promote cultural diversity and accessibility of group activities in basic art education and supported the players of Varissuon Iloiset Puhaltajat in their music hobby. It also enabled experiences of community, experientiality and joining a larger network of wind players. The results of the study can be used in music schools when planning cooperation between sectors.

Keywords: orchestral friendship action, wind orchestra, accessibility, cultural diversity

Sisältö

Käytetyt lyhenteet tai sanasto	7
1 Johdanto	8
2 Keskeiset käsitteet	12
2.1 Taiteen perusopetus	12
2.2 Saavutettavuus	13
2.3 Yhdenvertaisuus	13
2.4 Institutionaalinen resilienssi	14
2.5 Kulttuurihyvinvointi	15
3 Kehittämishankkeen tavoitteet	17
4 Kehittämishankkeen tutkimukselliset elementit	18
4.1 Toimintatutkimuksellinen ote kehittämismetodina	18
4.2 Osallistuva havainnointi	19
4.3 Sosiaalipedagoginen viitekehys	20
4.4 Sosiaalipedagoginen työote	21
4.5 Hermeneuttinen metodi toiminnan kehittämisen tukena	23
5 Tutkimuksen lähtökohdat	24
5.1 Lait lasten kulttuurisista oikeuksista tukevat kulttuuritoimintaa	24
5.2 Turun konservatorion strategiset arvot toiminnan lähtökohtina	25
5.3 Toimintasuosituksia taiteen perusopetuksen oppilaitoksille	25
6 Sosiaaliset innovaatiot saavutettavuuden edistäjinä	27
6.1 Floora-hanke	28
6.2 Tempo-orkesteri	28
6.3 Harrastamisen Suomen malli	29
6.4 Taidekeskus koulussasi	29
7 Kehittämishankkeen yhteistyökumppanit	30
7.1 Varissuon Iloiset Puhaltajat	30

7.2 Aura Mini Wind Band	31
7.3 Opettajatiimi	31
7.4 Musiikkioppilaitosten rehtorit	32
8 Kaveriorkesteritoiminnan toteutus	33
8.1 Tiedote, tietosuoja ja kuvausluvut	34
8.2 Valtakunnalliset puhallinpäivät esiintymisareenana	34
8.3 Tapaamiset, vierailut ja leiripäivät	35
8.4 Konsertti ja striimaus	36
9 Aineiston analysointi ja jakaminen teemoihin	37
9.1 Teemojen muodostaminen	38
10 Pohdinta	50
10.1 Puhallinorkesteritoiminta mahdollisuuksien tasa-arvon ja kulttuurisen moninaisuuden edistäjänä musiikkioppilaitoksissa	50
10.2 Kaveriorkesteritoiminnan vaikuttavuus	51
10.3 Musiikkiopistot kulttuurihyvinvointipalveluiden tarjoajina	52
11 Lopuksi	54
Lähteet	57

Liitteet

Liite 1. Tiedote, suostumus ja kuvauslupa

Liite 2. Haastatteluteemat rehtoreille

Liite 3. Tiedote Turun sanomille

Liite 4. Leiripäivän ohjelma

Liite 5. TS 17.3.2023 Lehtiartikkeli

Kuvat

Kuva 1. Luovan tuokion valmistelu. Kuva: Mia Pertola.	45
---	----

Kuva 2. Tutustuminen soittokavereihin. Kuva: Mia Pertola	46
Kuva 3. Retki leiripäivän harjoituksiin. Kuva: Mia Pertola	47
Kuva 4. Pizzatauko ja yhdessä soittaminen. Kuva: Mia Pertola	48
Kuva 5. Tulevaisuuden pohdintaa. Kuva: Mia Pertola	48
Kuva 6. Soittotunnit ovat parhaita. Kuva: Mia Pertola	49

Kuviot

Kuvio 1. Sosiaalipedagogisen työn tasot ominaispiirteineen Nivalan ja Ryynäsen (2019,28) mukaan.	21
Kuvio 2. Kaveriorkesteritoiminnan kehittäminen sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteitä hyödyntäen (Soveltaen Nivala ja Ryynänen 2019, 230).	22

Käytetyt lyhenteet tai sanasto

OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
TPO	Taiteen perusopetus
UNESCO	Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-tiede- ja kulttuurijärjestö (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
V.I.P.-orkesteri	Varissuon Iloiset Puhaltajat
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 Johdanto

Taiteen perusopetuksen piirissä, musiikkiopistoissa ja konservatorioissa tarjottavassa puhallinorkesteritoiminnassa pyritään yhteisöllisyyteen ja matalan kynnyksen toimintaan. Vähäisetkin soittotaidot omaavat voivat olla osana harrastusryhmää eli omia kykyjä vastaavalla osaamistasolla toimivaa puhallinorkesteria. TPO:n monipuolinen orkesteritoiminta on usein jaettu tasoryhmiin, jotta jokaisen soittajan taitotasolle löytyisi vastaava ryhmä, ohjelmisto olisi mielekästä ja tukisi oppilaan opintoja musiikkioppilaitoksessa. Oman kokemukseni mukaan nuoruuden puhallinorkesteriharrastus mahdollisti ryhmään kuulumisen kokemuksia sekä tunteen oman roolin merkityksellisyydestä orkesterissa. Soittoharrastus antoi rohkeutta itseilmaisuun ja mahdollisti hyvän musiikkisuhteen kehittymisen. Yhteisöllisyys ja yhteiset tavoitteet, kuten esiintymiset, musiikkileirit ja samanhenkinen ystäväpiiri olivat musiikkiharrastuksen motivaation kasvattamisessa ja ylläpitämisessä siis ensiarvoisen tärkeitä. Omat kokemukseni orkesteriharrastuksesta liittyvät lapsuuteni kotikaupungin tukemaan kulttuuriharrastustarjontaan, jonka puitteissa järjestettiin nuorisosoittokuntatoimintaa. Soittokunta kokoontui kerran viikossa ja sen mukana pääsi jopa esiintymismatkoille ulkomaille. Mukavina muistoina mieleen ovat jääneet myös kesäleirit, joissa soittamisen ohella vapaa-ajan toiminta sekä uudet ystävät nousivat tärkeiksi harrastamisen motivaatiota ylläpitäviksi seikoiksi.

Musiikkioppilaitoksessa, taiteen perusopetuksen parissa työskentelevänä musiikkipedagogina on ollut helppo huomata, että mahdollisuuksien tasa-arvo musiikin harrastamisessa ei aina toteudu ja että juuri musiikin harrastamisen ulkopuolelle jää paljon lapsia erinäisistä syistä. Tuulikki Laes ym. (2020,14) esittävät, että musiikkiharrastukseen osallistumisen esteinä voivat olla fyysiset, taloudelliset, sosiaaliset tai esimerkiksi alueelliset syyt. Kokemukseni mukaan myös tiedon puute musiikin harrastamisen kulttuurista, eri soittamista ja musiikin harrastamisen erilaisista mahdollisuuksista voivat olla esteenä osallistumiselle. Musiikkiopistojen lukukausimaksut voivat myös olla joillekin perheille liian korkeita. Laes ym. (2020,15) kuvailevat myös tilannetta, joissa esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tarjottavaan taiteen perusopetukseen näyttävät osallistuvan etenkin sellaiset perheet, jotka asuvat sosiodemografisesti vahvoilla alueilla, jotka harrastavat muutenkin paljon ja joissa vanhemmat myös

ymmärtävät taidekasvatuksen hyödyt. Musiikin koulutuksen saavutettavuuteen perehtyneet tutkijaryhmät ovat tarkastelleet musiikkioppilaitosjärjestelmän puitteissa toteutettavaa musiikkikasvatusta mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulmasta ja todenneet, että muodollinen mahdollisuuksien tasa-arvo voi poiketa merkittävästi aidosta mahdollisuuksien tasa-arvosta. (Laes ym. 2020, 5.)

Kulttuurihyvinvoinnin YAMK -opinnoissani tutustuin Taideyliopisto Sibelius Akatemian Arts Equal- tutkimushankkeen tuloksena syntyneeseen taiteen perusopetuksen oppilaitoksille suunnattuun toimintasuositukseen. Se on kannustanut taiteen perusopetuksen piirissä toimivia ammattilaisia toteuttamaan aktiivisia interventioita, jotka edistävät koulutuksen saavutettavuutta yli sektorirajojen, esimerkiksi koulujen, taideoppilaitosten ja varhaiskasvatuksen yksiköiden välisellä yhteistyöllä. (Laes ym. 2018, 3.) Tämän suosituksen pohjalta lähdin suunnittelemaan kaveriorkesteritoimintaa, joka yhdistäisi oman organisaationi, Turun konservatorion puhallinorkestereita sekä Turun Varissuolla toimivan Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n luoman V.I.P. -orkesterin.

Kaveriorkesteritoiminnan kehittämishankkeessa ydinsisältönä oli toimintatutkimuksellista otetta hyödyntävä tutkimus, jonka tavoitteena oli orkesteriyhteistyön rakentaminen kahden erilaisista taustoista tulevan orkesterin välille. Kaveriorkestereina toimivat Turun konservatorion D-tason Aura Mini Wind Band -puhallinorkesteri sekä Turun Varissuon lähiössä apurahoitusten turvin musiikkiharrastamista ilmaiseksi monikulttuurisessa ympäristössä tarjoavan Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n perustama Varissuon iloiset puhaltajat -orkesteri. V.I.P.-orkesteri koostuu pääosin maahanmuuttajataustaisista lapsista ja nuorista ja Turun konservatorion Aura Mini Wind Band taiteen perusopetuksen piirissä opiskelevista puhallin- ja lyömäsoitinoppilaista.

Tutkimusaineistoa kerättiin havainnoimalla kaveriorkesteritoiminnan luomista ja toteutusta, haastatteleamalla kanssakehittäjiä, eli hankkeen parissa työskennellyttä opettajatiimiä sekä keräämällä kuvallista ja sanallista palautetta orkestereiden soittajilta. Tarkastelin tutkimuksessani myös kaveriorkesteritoiminnan mahdollistavaa ja sen ympärillä vaikuttavaa

musiikkioppilaitoskontekstia, joka pyrkii kehittämään palvelutarjontaansa vastaamaan tämän päivän musiikkikasvatuksen arvoja ja tavoitteita. Tätä tarkastelua tukivat musiikkiopistojen rehtoreille tehdyt haastattelut.

Toiminnalle luotiin taiteelliset tavoitteet pyrkien huomioimaan myös yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. Taiteellisiin tavoitteisiin pääseminen edellytti yhteisharjoituksia eli leiripäiviä, joissa orkesteriharjoitusten lomassa tehtiin lisäksi tutustumis- ja lämmittelyleikkejä yhteisöllisyyden kokemuksen mahdollistamiseksi. Konsertti toteutettiin Valtakunnallisilla puhallinpäivillä Turussa 17.3.2023.

Tärkeä osa tätä kehittämishanketta oli myös oman ammatillisuuteni laajentuminen, oman työn reflektointi ja kehittäminen vastaamaan omia sekä organisaation uudistettua arvopohjaa. Koen tärkeäksi musiikkipedagogin roolin sekä työyhteisössä palveluiden kehittäjänä että yhteiskunnallisena vaikuttajana. Tutkimukseni taustalla vaikutti sosiaalipedagoginen työote, jonka ominaispiirteiden ja arvojen pohjalta olen kyennyt yhdistämään työhöni sopivan teoreettisen viitekehyksen. Haastatteleamalla musiikkiopistojen rehtoreita olen selvittänyt millaisista arvoista oman organisaationi strategia muodostuu ja miten arvoja voi soveltaa musiikkiopiston arjessa, jotta mahdollisuuksien tasa-arvo ja saavutettavuuden edistäminen konkretisoituisivat musiikkioppilaitoksen toiminnassa.

Tärkeimpänä tavoitteena kuitenkin oli, että kaveriorkesteritoiminta tukisi etenkin V.I.P.-orkesterissa soittavien lasten ja nuorten musiikin harrastamista mahdollistamalla ryhmässä koettavia musiikillisia elämyksiä ja onnistumisen kokemuksia sekä edistämällä erilaisista taustoista tulevien soittajien kohtaamisia. Toivottava lopputulos olisi myös maahanmuuttajataustaisten perheiden tavoittaminen yleisönä sekä soittajien vanhempina, jotta tieto musiikin harrastamisen mahdollisuuksista kotikaupungissa saavuttaisi heidät. Myös yhteiskunnallinen näkyvyys ja julkisuus yhteistyölle oli tärkeää, jotta perustelut toiminnan kehittämiseksi ja anottaville resursseille havaittaisiin entistä helpommin. Kehittämishankkeen tuloksia olisi siten mahdollista käyttää myös perusteluina toiminnan vaikutuksista ja tarpeellisuudesta suunniteltaessa vastaavaa hallinnollisia sektorirajoja ylittävää yhteistyötä.

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin kahta tutkimuskysymystä: miten kaveriorkesteritoiminta edistää taiteen perusopetuksen saavutettavuutta sekä miksi kaveriorkesteritoiminta on tärkeää musiikin harrastamisen kulttuurin tukemisessa. Kehittämishankkeen myötä sain näihin kysymyksiin moninaisia ja innostavia vastauksia.

2 Keskeiset käsitteet

Kehittämishankkeessani tarkastelen taiteen perusopetuksen (TPO) sisällä tapahtuvaa puhallinorkesteritoimintaa saavutettavuuden ja mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulmasta. Toiminnan ympärillä vaikuttavat TPO:n organisaatiot, jotka kuuluvat suomalaiseen koulutusjärjestelmään. TPO:n organisaatioiden strategisissa arvoissa esiintyvät vahvasti käsitteet yhdenvertaisuudesta sekä saavutettavuudesta Laes ym. (2020) viittaa Folken (2006, 253) ja Luhmannin (1995) mukaan myös institutionaaliseen resilienssiin eli instituutioiden uudelleenorganisointumiseen, joka tarkoittaa tämän järjestelmän kykyä päivittää toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja sekä kehittää palveluita vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin. Uusien hyvinvointialueiden strategioissa ja kulttuurin kentällä puhutaan myös kulttuurihyvinvoinnista, joka liittyy näkemykseni mukaan vahvasti musiikkiopistojen palvelutarjontaan. Seuraavassa luvussa avaan kehittämistyöni kannalta keskeisiä käsitteitä laajemmin.

2.1 Taiteen perusopetus

Luoma (2020, 7) kuvailee Opetushallituksen selvityksen mukaan Taiteen perusopetuksen (TPO) olevan ensisijaisesti lapsille ja nuorille peruskoulun ulkopuolella annettavaa eri taiteen alojen opetusta, joka antaa valmiudet itseilmaisuun ja mahdollisuuden hakeutua kunkin alan ammatilliseen korkeasteen koulutukseen. Sen tehtävänä on lisäksi antaa oppilaille mahdollisuus pitkäjänteiseen taideopiskeluun sekä vahvistaa taidesuhteen kehittymistä ja elinikäistä taiteen harrastamista. TPO:n ohjausjärjestelmän osia ovat laki (633/1998) ja asetus (813/1998) taiteen perusopetuksesta, Opetushallituksen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma (Opetushallitus, 2017).

Taiteen perusopetuksella on tutkitusti merkittävä asema kansallisena kulttuurikasvattajana. Taiteen perusopetusliiton vuoden 2015 tekemän kyselyn perusteella sata kyselyyn vastanneista taiteen perusopetuksen oppilaitoksista järjestivät tuona vuonna yli 9000 näyttelyä, näytöstä, konserttia ja tapahtumaa, joihin osallistui 750000 ihmistä. (Suominen, A. 2019, 25.)

2.2 Saavutettavuus

Kehittämishankkeeni keskeisenä käsitteenä on saavutettavuus, jonka näkökulmasta tarkastelen kaveriorkesteritoiminnan kehittämistä ja siitä saatuja kokemuksia ja oivalluksia. Marja-Leena Juntusen (2021, 131) mukaan saavutettavuus käsitteenä on helposti sekoitettavissa saatavuuteen, joka liittyy erilaisten tuotteiden ja palveluiden valikoimaan. Saavutettavuus sen sijaan mahdollistaa osallistumisen ja osallisuuden sekä mahdollisuuksien yhdenvertaisuuden. Juntusen mukaan TPO:n piirissä hyvä saavutettavuus merkitsee lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua toimintaan itselle merkityksellisellä tavalla ja sitä voidaan jäsentää alueellisen, taloudellisen, fyysisen, pedagogisen ja sosiaalisen saavutettavuuden osa-alueisiin.

Kulttuuria kaikille -sivuston mukaan tärkeinä saavutettavuutta tukevinä osa-alueina kulttuuritoiminnan organisaatiossa voidaan nähdä strategisesta päätöksenteosta lähtien viestinnän, hinnoittelun, alueellisuuden, rakennetun ympäristön esteettömyyden, viestinnän ja ymmärtämisen tukeminen sekä toiminnan saavutettavuus eri aistien avulla (kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus). Tässä työssä rajaen rakenteellisen esteettömyyden sekä eri aistien kautta tapahtuvan saavutettavuuden tarkastelun ulkopuolelle.

OKM:n taiteen perusopetuksen saavutettavuusraportissa käytetyt saavutettavuuden käsitteen osa-alueet pohjautuvat Taide tarjolle, kulttuuri kaikille –toimenpideohjelman ehdotuksen (2004) määritelmiin. Raportin mukaan taloudellinen ja sosiaalinen saavutettavuus käsitteinä kietoutuvat vahvasti yhteen ja kuvaavat mahdollisuuksia madaltaa taloudellisesti heikommassa asemassa olevien kynnystä osallistua taide- ja kulttuuripalveluihin. Taloudelliseen saavutettavuuteen liittyy lisäksi alueellinen saavutettavuus mm. kuljetuspalveluiden kustannusten kautta. (OKM 2014, 49.)

2.3 Yhdenvertaisuus

Musiikkikasvatuksen saavutettavuus liittyy vahvasti myös yhdenvertaisuuden näkökulmaan. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä

syrynnän kieltoon että yhdenvertaisuuteen lain edessä (yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus). Yhdenvertaisuus viittaa Juntusen (2021,131) mukaan myös niiden olosuhteiden samankaltaisuuteen, jotka tarjoavat jollekin henkilölle jossain suhteessa samanlaisen aseman, oikeudet tai mahdollisuudet.

Yhdenvertaisuus on sitä, että kaikki ihmiset ovat saman arvoisia riippumatta iästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, kielestä, kyvykkyydestä tai sosioekonomisesta luokasta. Näihin liittyvien erojen ei tulisi johtaa yksilöiden epätasa-arvoiseen kohteluun.

2.4 Institutionaalinen resilienssi

Laes ym. (2020, 9) esittävät musiikkiopistojärjestelmän orgaanisena ja vuorovaikutuksellisen kokonaisuutena eli sosiaalisena systeeminä, jonka sopeutuminen nyky-yhteiskunnan nopeisiin ja monimutkaisiin sosiaalisiin, kulttuurisiin ja taloudellisiin muutoksiin edellyttää sekä systeemin rajojen sisäistä että sen rajat ylittävää ketteryyttä eli institutionaalista resilienssiä (ks. Giddens 1990; Bauman 2000; Senge 2006). Aidon mahdollisuuksien tasa-arvon toteutuminen harrastustoiminnassa ja sen edistäminen edellyttää musiikkiopistojärjestelmältä rakenteellista vastuuta ja aktiivisia interventioita, jotka vaativat myös järjestelmän piirissä toimijoilta laajentunutta käsitystä ammatillisuudesta (Laes ym. 2020, 5). Edellä kuvatut argumentaatiot pohjautuvat sosiologiseen tutkimukseen (ks. Luhmann 1995 ja Senge 2006), jossa modernin yhteiskunnan erikoistuneiden instituutioiden tulee uudistaa omaa tehtäväänsä, jotta ne pystyvät vastaamaan nyky-yhteiskunnan laajoihin demografisiin muutoksiin. Musiikkiopistojen itse määrittelemän tehtävän tulee siten kytkeytyä laajempiin rakenteisiin, järjestelmän rajoihin ja moraaliseen vastuuseen yhteiskunnan kestävästä tulevaisuudesta (Laes, ym. 2020, 6).

Juntunen (2021,129) viittaa institutionaaliseen resilienssiin myös Sengen (2006) ajatuksen kautta, jossa kokeilevasta toiminnasta saatujen tietojen avulla voidaan tukea taiteen perusopetuksen institutionaalista muutosta. Juntusen mukaan kokeilut tuottavat diskursseja, jotka edistävät oppilaitostoimijoiden ns. systeemiälykkyttä. Olennaista hänen mukaansa ovat arvot, jotka vaikuttavat toiminnan taustalla ajattelun malleihin, havaitsemisen tapoihin sekä systeemin toimintaan.

Juntusen (2021, 142–143) mukaan juuri sektorirajat ylittävää, eli hallinnollisia ja organisatorisia rajoja ylittävää yhteistyötä musiikkioppilaitosten ja muiden toimijoiden välillä on lisättävä, jolloin palveluiden tarjonta jakautuisi tasaisemmin esimerkiksi kaupunginosien välillä ja myös sosioekonomisesti heikompien perheiden olisi mahdollista osallistua taiteen perusopetuksen piirissä tapahtuvaan toimintaan. Sektorirajoja ylittäviä interventioita on toteutettu musiikkiopistokontekstissa aiemmin mm. Floora hankkeen parissa, johon palaan myöhemmin tässä raportissa. Juntunen peräänkuuluttaa tarvetta suoranaistalle aktivismille instituutioiden ja yksittäisten opettajien taholta. Aktiivisiin toimiin liittyvät mediaesiintymiset, seminaarit sekä poliittisten päättäjien kanssa vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön pyrkiminen. Näin taidekasvattajat ja oppilaitokset voivat sisällyttää toimintaansa sosiaalista vastuuta ja osallistua yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun sekä yhdistää toiminnassaan taidekasvatuksen ja yhteiskunnan demokratisoitumisen. (Juntunen 2021, 142–143.)

2.5 Kulttuurihyvinvointi

Musiikkiopistot ja taidelaitokset ovat tänä päivänä myös osa kansallisia kulttuurihyvinvointipalveluita. Kulttuurihyvinvoinnin käsite on uusi ja moniulotteinen. Lilja-Viherlampi ja Rosenlöf (2019, 20) kuvaavat kulttuurihyvinvoinnin ulottuvuuksia monitahoisena ilmiönä, jonka ytimessä on taiteen parissa ja sen kautta koettu hyvä elämä sekä hyvinvointi. Käsitteen alle liittyvät heidän mukaansa kansalaisten kulttuuriset oikeudet ja tarpeet. Kulttuurihyvinvointia ovat myös elämän merkitykselliset sisällöt, mm. taideharrastukset, joissa painopiste on oman luovuuden ja taipumusten ilmaisussa, johon voi liittyä myös vuorovaikutuksellisia ulottuvuuksia. Kulttuurihyvinvointia voi kokea myös vastaanottamalla ja osallistumalla erilaisiin kulttuuritapahtumiin museoissa, teattereissa, konserttisaleissa ja kaupunkitiloissa, jopa sairaaloissa, joissa taiteen ja taidetoiminnan tarkoituksena on edistää terveyttä ja hyvinvointia. Tärkeänä näkökulmana Lilja-Viherlampi ja Rosenlöf (2019, 21) esittävät myös kulttuurihyvinvointipalvelut, joilla tarkoitetaan toimintaa, tekoja ja palveluita, joissa keskeistä on kulttuuripalveluihin osallistumisen tukeminen ja osallisuuden mahdollistaminen. Lilja-Viherlampi (2021, 75) nostaa esiin kulttuurihyvinvoinnin ohella myös musiikkihyvinvoinnin, jonka puitteissa voi puhua siitä, miten hyvinvointi ja musiikki voivat kietoutua toisiinsa ja kuinka sen avulla voidaan löytää ajattelun,

tunteiden, mielikuvien, elämysten kommunikaation sekä vuorovaikutuksen väyliä. ”Musiikissa voi levätä, tai virkistyä, innostua tai kohdata.” (Lilja-Viherlampi, 2021, 75).

Heidi Westerlund ym. (2016, 3) esittävät taiteisiin osallistumisen olevan osana terveyttä ja hyvinvointia vahvistavaa sosiaalista osallistumista, jota kohtaan kiinnostus on kasvanut yhteiskunnallisten muutosten vanavedessä.

Laajentuneessa hyvinvointiajattelussa taiteet nähdään yhä useammin osana myös sosiaali- ja terveyspalveluita.

3 Kehittämishankkeen tavoitteet

Kehittämishankkeen tavoitteet jakautuvat neljään osa-alueeseen: yhteistyön kehittäminen yli sektorirajojen, V.I.P. -orkesterinlaisten musiikin harrastamisen tukeminen, oppilaitoksen strategisten arvojen toteuttaminen käytännössä sekä oma ammatillinen kehittyminen ja kehittäjän roolin omaksuminen omassa työyhteisössä.

Sektorirajoja ylittävien yhteistyöprojektien avulla musiikkioppilaitos voi nähdäkseni avata uusia väyliä tiedon lisäämiselle, verkostojen laajentamiselle, hyvän musiikkisuhteen synnyttämiselle yhä laajemmille ihmisryhmille, madaltaa musiikkiharrastamiseen osallistumisen kynnystä sekä edistää ihmisten kohtaamisia ja musiikillisten elämysten kokemisen mahdollisuuksia. Tavoitteenani oli luoda toimiva yhteistyön tapa Turun konservatorion puhallinorkestereiden sekä V.I.P. -orkesterin välille, jotta eri taustoista tulevat lapset ja nuoret kohtaisivat musiikkiharrastuksen parissa. Tärkeänä tavoitteena oli myös liittää V.I.P. -orkesteri valtakunnalliseen puhallinyhteisöön ja ottaa heidät mukaan osaksi laajamittaista TPO:n puhallinorkesteritoimintaa Turussa.

Kehittämäni kaveriorkesteritoiminta pohjautuu käytännössä Turun konservatorion uuden strategian arvoihin, joiden tavoitteina on mm. edistää saavutettavuutta ja kulttuurista moninaisuutta (Turun konservatorio 2021–2029). Toiminnan keskiössä oli lisäksi musiikkioppilaitoksen toiminnan joustavuuden lisääminen sektorirajat ylittävän yhteistyön kautta, ts. aktiivinen interventio, jonka avulla voitiin edistää myös aiemmin käsitteissä kuvattua musiikkioppilaitoksen institutionaalista joustavuutta. Tämän raportin tuloksia tulisi voida käyttää hyväksi myös toiminnan vaikutusten ja tarpeellisuuden esiin tuomiseen. Tavoitteenani oli myös toimia omassa organisaatiossani ns. ”saavutettavuusagenttina” (ks. Linnapuomi, 2020,6) ja pyrkiä tutkimaan omia toimintamahdollisuuksiani taiteen perusopetuksen parissa työskentelevänä musiikkipedagogina musiikkiharrastuksen saavutettavuuden ja mahdollisuuksien tasa-arvon edistämiseksi.

4 Kehittämishankkeen tutkimukselliset elementit

Tässä luvussa esittelen niitä tutkimuksellisia elementtejä, jotka ovat määritelleet kaveriorkesteritoiminnan metodologisen sekä teoreettisen viitekehyksen.

Toimintatutkimuksellinen ote osoittautui mielestäni parhaiten sopivaksi monimenetelmällisyytensä puolesta tähän kehittämishankkeeseen. Perustelen myös tiedonkeruumenetelmänä käytetyn osallistuvan havainnoinnin ja asiantuntijahaastatteluiden soveltuvuuden tähän tutkimukseen. Esittelen luvun lopuksi kehittämishankkeeni teoreettiseksi viitekehykseksi muodostuneen sosiaalipedagogisen työotteen sekä miten kaveriorkesteritoiminnan taustalla vaikuttavat arvot ja elementit liittyvät sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteisiin.

4.1 Toimintatutkimuksellinen ote kehittämismetodina

Kari Kanasen (2014, 11–12) kuvaus toimintatutkimuksen elementeistä vastaa mielestäni sitä kehittämisen tapaa, jonka mukaan olen pyrkinyt tarkastelemaan kaveriorkesteritoiminnan luomista. Hänen mukaansa toimintatutkimus tähtää muutokseen ja sisältää tutkimuksen lisäksi toimintaa juuri käytännön työelämässä. Toimintatutkimus on tutkijalle ammatillisen oppimisen ja kehittymisen prosessi, joka liittyy työelämään ja siellä ilmeneviin mahdollisiin käytännön ongelmiin. Toimintatutkimus voidaan nähdä juuri toimijoista kumpuavana toimintana ja voimana eikä välttämättä ulkoapäin annettuina ohjeina, käskyinä tai kehittämistoimintana. Viitaten Coghlanin ja Brannicin (2010,4) määritelmään Kananen (2014,14) täsmentää toimintatutkimuksen oleellisiksi elementeiksi seuraavat seikat: toiminnan kehittämisen (muutos), yhteistoiminnan, tutkimuksen sekä toimijan eli tutkijan mukanaolon.

Kanasen (2014, 13) mukaan toimintatutkimuksen tavoitteena on siis saada aikaan muutosta toiminnan avulla. Muutoksen syvimpien prosessien tietoa ei kuitenkaan voida saada pelkästään havainnoimalla, haastatteluilla tai kyselyillä, vaan vasta itse toiminnan kautta voidaan tavoittaa prosessi ja siihen liittyvä tieto, sillä usein prosesseihin liittyy myös piilotietoa, jota ei saada näkyväksi ilman osallistumista. Tällöin tutkija tekee osallistuvaa havainnointia päästäkseen selville ilmiön syvimmästä olemuksesta.

Kanasen (2014, 28) määritelmiin viitaten, tässä tutkimuksessa tutkija on ollut tutkittavan yhteisön jäsen, jossa toteuttaja toimii muutosagenttina yrityksessä ja toimenpidesuositukset on testattu käytännössä, eli on tapahtunut ns. interventio. Tämä tutkimus on voitu määritellä myös laadulliseksi, sillä tutkimuksen tarkoituksena on ollut ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen. Tiedonkeruun lähteenä on toiminut itse tutkija, jonka kautta reaalimaailma on suodattunut tutkimustuloksiksi. (Kananen, 2014, 21–22.)

4.2 Osallistuva havainnointi

Kanasen (2014, 29) mukaan laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä ovat havainnoinnin eri muodot, joista lähimpänä toimintatutkimusta on osallistuva havainnointi, jossa tutkija on mukana tutkittavassa ilmiössä. Tässä tutkimuksessa tiedonkeruu on toteutettu osallistuvan havainnoinnin keinoin olemalla itse vastuussa orkesteriprojektin suunnittelusta ja käytännön toteutuksesta. Tutkija on ollut osana tutkittavaa ryhmätoimintaa sen suunnittelijana, osana opettajatiimiä sekä havainnoijana käytännön työssä.

Tässä tutkimuksessa Kanasen kuvausta (2014, 29) vastaavalla tavalla, havainnoilla on todettu asiain tila ja havainnot on lisäksi täydennetty haastatteluilla, joiden avulla on haluttu varmistaa havaintojen oikea tulkinta. Olen pyrkinyt tutkimuksessani täydentämään havaintojani haastattelemalla kanssakehittäjiä sekä pyytämällä orkesteriin osallistuneilta nuorilta kuvallista sekä sanallista palautetta toiminnasta.

Olen pyrkinyt havainnoimaan tutkimuskohteenani ollutta kaveriorkesteritoimintaa kattavasti. Olemalla tutkijana myös osana toimintaa, tekemiini havaintoihin vaikutti vahva pedagoginen esiymmärrys toiminnan luonteesta ja sen mahdollisista tuloksista. Totesin havainnot kirjatessani, että toiminnan keskellä ja ryhmänohjaustilanteissa, oli toisinaan vaikea pyrkiä yhtäaikaaisesti havainnoimaan sekä toimimaan opettajana. Tällöin esimerkiksi kaveriorkestereiden yhteisten harjoitusten jälkeinen tutkijana toteuttamani päiväkirjamainen reflektio sekä ajatusten vaihto opettajatiimin kanssa olivat avainasemassa tutkimustuloksia pohtiessani.

4.3 Sosiaalipedagoginen viitekehys

Teoreettinen viitekehys tutkimuksessani pohjaa sosiaalipedagogiseen ajatteluun ja sosiaalipedagoginen työote on keskeinen tausta-ajatus kehittämistyöni toteutuksessa. Elina Nivalan ja Sanna Ryynäsen (2019, 15–17) mukaan sosiaalipedagogiikka tieteenalana tarkastelee yhteiskuntaa kasvatuksellisesta näkökulmasta. Heidän mukaansa sosiaalipedagogisesta näkökulmasta tarkasteltaessa pedagogiikan tarkoitus on pohjimmiltaan sitoutua tiettyihin arvoihin, asettaa tavoitteet niiden mukaan sekä kehittää kasvatustoimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Sosiaalipedagogisessa arvopohjassa korostuvat tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja luovuttamattoman ihmisarvon periaatteet, jotka muodostavat lähtökohdan hyvinvoinnille ja hyvän elämän kuvauksille.

Sosiaalipedagogiikan varhaiset ajatukset löytyvät kansansivistystyöstä, johon myös musiikkiopistojen toiminta perustuu kansanopistojen, työväenopistojen sekä muiden opintokeskusten ohella. Kansansivistystyötä kannattelikin aikanaan myös vahva arvopohja, jonka mukaan pyrittiin edistämään tasa-arvoista ja kaikille yhtäläistä mahdollisuutta oppimiseen (Nivala & Ryynänen 2019, 253.) Musiikkiopistot pyrkivät toiminnassaan mielestäni yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta vahvasti Nivalan ja Ryynäsen (2019, 28) kuvaamien (Kuvio 1.) olemuksen ja ihanteen toteutumiseen, joka arvopohjaltaan vastaa myös kaveriorkesteritoiminnan kehittämisen lähtökohtia. Seuraavassa kuviossa havainnollistan Nivalan ja Ryynäsen (2019, 28) mukaan sosiaalipedagogisen työn tasoja sekä niihin liittyviä, yhteen kietoutuvia toiminta-alueita.

Kuvio 1. Sosiaalipedagogisen työn tasot ominaispiirteineen Nivalan ja Ryytäsen (2019, 28) mukaan.

4.4 Sosiaalipedagoginen työote

Tässä tutkimuksessa toimintaani on ohjannut Nivalan ja Ryytäsen (2019, 185–186) kuvaama sosiaalipedagoginen työote, joka jakautuu ihmisen toimintaa ohjaavaan eetokseen, asenteeseen ja ajattelutapaan, jotka taas pohjautuvat toimijan arvoihin ja ajattelutapaan. Heidän mukaansa omien arvojen ja ihmiskäsityksen tunnistaminen suhteessa sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan arvopohjaan sekä omassa toimintaympäristössä vaikuttavaan arvopohjaan on työskentelyn välttämätön lähtökohta. Sosiaalipedagoginen työote yhdistää näin myös toimijan henkilökohtaisen ja ammatillisen ajattelun, joka mahdollistaa arvopohjaan ja teoreettiseen ymmärrykseen perustuvan tavan tehdä työtä. Kehittämishankkeeni liittyy vahvasti Nivalan ja Ryytäsen (2019, 185–230) kuvaamiin sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteisiin, joiden mukaan sosiaalipedagoginen työ on kohtaamiseen ja ihmisen omaan osallistumiseen perustuvaa, yhteisöllistä, toiminnallista ja luovaa, teoriasta ammentavaa ja reflektiivistä sekä yksilöt yhteisöissään ja yhteiskunnan jäsenenä näkevää työtä. Kuvaan kaveriorkesteritoiminnan kehittämistä sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä tarkemmin seuraavassa kuviossa (Kuvio 2.), jossa tarkastelen kaveriorkesteritoiminnan kehittämistä sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteiden näkökulmasta. Kuvion keskellä on kuvaus omaan ammatillisuuteeni liittyvistä tärkeistä rooleista, joista kumpuava toiminta pohjautuu omaan sekä työyhteisön arvopohjaan. Ympäriällä

olevat kennot kuvaavat kaveriorkesteritoiminnan kehittämiseen liittyviä osa-alueita pohjaten Nivalan ja Rynnäsen (2019, 230) kuvaamiin sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteisiin.

Kaveriorkesteritoiminnan kehittäminen musiikkioppilaitoksessa sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteitä hyödyntäen

Kuvio 2. Kaveriorkesteritoiminnan kehittäminen sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirteitä hyödyntäen (Soveltaen Nivala ja Rynnäsen 2019, 230).

Tässä opinnäytetyössä yhdistyivät nimenomaan organisaation strateginen arvopohja, tutkijan henkilökohtaiseen arvopohjaan kytkeytyvä pedagoginen ote ja toiminnan tavoitteet sekä sosiaalipedagoginen arvopohja, joka tukee koko musiikkioppilaitosjärjestelmän toimintaperiaatteita. Tässä kehittämishankkeessa toimintaani ohjaa myös Nivalan ja Rynnäsen kuvaama hermeneuttinen viitekehys, jossa olennaista muutoksen tavoittelemisessa on kasvun tukeminen ja sosiaalisten suhteiden kehittäminen. Toki kriittiselle sosiaalipedagogiikalle tyypillinen yhteiskunnallisiin rakenteisiin vaikuttaminen on myös liikkeelle panevana voimana oman asiantuntijuuteni laajentamistavoitteissa. (ks. Nivala & Rynnäsen 2019, 82–84.)

4.5 Hermeneuttinen metodi toiminnan kehittämisen tukena

Tässä tutkimuksessa ymmärrys toiminnan kehittämisen lähtökohdista sekä tutkimusaineiston kertyminen vähitellen toiminnan edetessä on ohjannut analysoimaan tuloksia hermeneuttisesti. Vilka (2005, 146) kuvaa hermeneuttista tutkimusotetta juuri laadulliseen tutkimukseen liittyen. Vilka esittää Varton (1992, 69, 108) mukaan, että tutkittavan ilmiön ymmärtäminen lähtee nimenomaan tutkijan lähtökohdista ja tutkimuksen edetessä tutkija palaa takaisin lähtökohtiinsa ymmärtämisensä laventumisen johdosta. Hermeneuttinen kehä muodostuu tutkijan ymmärtämisen tavasta, jossa palataan alati tarkastelemaan, korjaamaan sekä luomaan uusia lähtökohtia kerätyn aineiston pohjalta.

5 Tutkimuksen lähtökohdat

Taiteen perusopetuksen piirissä toimivana ammattilaisena koen oman laajenevan ammatillisuuteni tehtäväksi tiedostaa, että moninaisuuden huomioiminen ja saavutettava toiminta eivät ole vapaaehtoisia toimenpiteitä, vaan niitä säätelevät lait ja säädökset, joita esittelen tässä luvussa. Toimintaani ohjaavat myös Turun konservatorion uuden strategian arvot (Turun konservatorio 2021–2029) sekä taiteen perusopetuksen oppilaitoksille laaditun saavutettavuusoppaan ohjeistukset (SATA2- opas) sekä Arts Equal -toimenpidesuositus: Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana (Laes ym, 2018).

5.1 Lait lasten kulttuurisista oikeuksista tukevat kulttuuritoimintaa

Kulttuurielämään ja taiteisiin osallistuminen on ihmisoikeus, joka on turvattava julkisen vallan, valtion, kuntien ja muiden julkisen vallan toimijoiden taholta (livonen, 2022). Lasten ja nuorten kannalta tärkeä on YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus. Artiklassa 31 määritellään lapsen oikeus lepoon, vapaa-aikaan, leikkimiseen sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Laki kannustaa myös sopimusvaltioiden sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajan toimintoihin. (Yleissopimus lasten oikeuksista, 60/1991, artikla 31.)

Taiteen asema hyvinvoinnin lisääjänä on noussut keskusteluun niin Suomessa, kuin kansainvälisestikin. Westerlund ym. (2016, 2) katsovat, että UNESCO on myös korostanut taiteen merkitystä nykypäivän sosiaalisten ja kulttuuristen haasteiden edessä. Sen ajatellaan monialaisesti edistävän identiteetin rakentumista, kulttuurien välisyyttä ja rauhankasvatusta, joiden nähdään olevan myös kestävä tulevaisuuden edellytys. Westerlundin mukaan kansainvälisissä tutkimuksissa taiteellinen toiminta ja taidekasvatus onkin nähty sosiaalisina ja kriittisinä käytäntöinä, joiden avulla on mahdollista edistää mm. sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaista osallistumista.

5.2 Turun konservatorion strategiset arvot toiminnan lähtökohtina

Työskentelen tällä hetkellä musiikkipedagogin työssä soitonopettajana sekä puhallinorkestereiden johtajana Turun konservatoriossa, joka on hiljattain kehittänyt strategiaansa edistämään nyky-yhteiskunnan musiikkioppilaitoksen toimintaperiaatteisiin pyrkimistä. Turun konservatoriossa on tarjolla musiikinopetusta opetusministeriön luvilla aina varhaisiän musiikkikasvatuksesta taiteen perusopetuksen kautta ammatillisen toisen asteen peruskoulutukseen saakka. Lisäksi Turun konservatorio tuottaa laajasti erilaisia kulttuuripalveluita toimintansa avulla koko Varsinais-Suomen alueella. Turun konservatorio tekee myös yhteistyötä yli sektorirajojen Turun kaupungin eri kulttuuritoimijoiden kanssa. (Turun konservatorio 2023.) Turun konservatoriossa tasa-arvo, saatavuus ja saavutettavuus sekä esteettömyys ohjaavat pyrkimyksiä järjestää musiikin oppimismahdollisuuksia iän, asuinpaikan, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, kielen, vamman, varallisuuden ja etnisen, uskonnollisen tai kulttuurisen taustan estämättä (Turun konservatorion strategia 2021).

5.3 Toimintasuosituksia taiteen perusopetuksen oppilaitoksille

ArtsEqual -toimintasuositus taiteen perusopetuksen oppilaitoksille kiteyttää selkeästi tarvittavat toimenpiteet taiteen perusopetuksen oppilaitosten saavutettavuuden ja esteettömyyden takaamiseksi. Toimintasuosituksen mukaan TPO:ssa on otettava huomioon saavutettavuus ja esteettömyys kaikessa päätöksenteossa, strategisessa työssä sekä opetuksen kehittämisessä. Lisäksi on varmistettava tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmien ajantasaisuus, lisättävä hallinto- ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä sekä tarjota opettajille täydennyskoulutusta. (Laes ym., 2018, 2.)

Opetus ja kulttuuriministeriön tuella laadittu taiteen perusopetuksen oppilaitoksille laadittu saavutettavuusopas (SATA2- opas) käsittelee saavutettavuuden osa-alueita laajasti. Saavutettavuusoppaan mukaan kulttuuritoiminnan järjestämisessä on tärkeää keskittyä avoimeen, kunnioittavaan kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen, joka on omasta mielestänikin kaiken pedagogisen toiminnan ytimessä. Tärkeänä nähdään myös

yhteinen oppiminen, jossa vuorovaikutus voi toimia myös ammatillisen kehittymisen edistäjänä. (Kivijärvi & Sutela 2020, 9.) Toiminnan tulee myös kunnioittaa jokaisen ihmisen oikeutta olla yhteiskunnan jäsen ja siinä tulisi vaalia taiteiden ja kulttuurin luomaa ainutlaatuista mahdollisuutta itseilmaisuun, vuorovaikutukseen ja niiden vahvistumiseen (Kuitu 2020, 16).

Keltto ja Lönnqvist (2020, 21) ovat kuvanneet myös palautteen keräämisen ja saamisen tärkeyttä. Palautteella pyritään saamaan toiminnasta rehellisiä kokemusten kuvauksia, jotta sen tarpeellisuus ja merkitys ymmärrettäisiin paremmin jatkokehittelyä varten.

Saavutettavan hinnoittelun laatiminen musiikkioppilaitoksessa kuuluu organisaation ylimmille päätöksentekijöille. Musiikkiharrastusten kustannukset voivat koostua esimerkiksi lukukausimaksuista, kuljetuksista ja soittimen lainaamiseen vaadittavista kustannuksista. Olisi tärkeää, että pienituloisten perheiden lapset saisivat myös mahdollisuuden osallistua musiikkiopistojen toimintaan. (Linnapuomi, 2020, 33–24.)

6 Sosiaaliset innovaatiot saavutettavuuden edistäjinä

Laes ym. (2020, 16) kuvaavat sosiaalisten innovaatioiden olevan sellaisia uusia aloitteita, jotka vastaavat sosiaaliin tarpeisiin tai jakavat sosiaalisia etuja yhteisöille, edistävät sosiaalista mukaan ottamista sekä pyrkivät parantamaan ihmisten elämänlaatua ja hyvinvointia. Ne ovat myös usein spontaanisti syntyneitä, hiljaisen tiedon ja kokemuksen avulla saavutettuja yrityksiä edistää sosiaalista muutosta.

Tässä luvussa esittelen sosiaalisia innovaatioita, jotka ovat vaikuttaneet musiikin harrastamisen saavutettavuuden edistämiseen Suomessa. Sektorirajat ylittävä yhteistyö musiikkioppilaitoksen ja ulkopuolisen toimijan välillä on näkemykseni mukaan opistojen arjessa hyvinkin mahdollista ja toivottavaa nykypäivänä. Musiikkioppilaitokset tekevät yhteistyötä usein koulujen ja päiväkotien kanssa oppilaiden rekrytointia ajatellen ja esitelläkseen toimintaansa potentiaalisille musiikin harrastajille, mutta tämäkään ei kuitenkaan käytännössä aina tue mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumista.

Bernelius ja Huilla (2021, 137–138) ovat todenneet tutkimuksessaan, että esimerkiksi Suomen suurten kaupunkien alueellisen eriytymisen johdosta koululaisille olisi hyötyä asuinalueen sosiaalisista verkostoista sekä laajemmasta palveluiden ja arjen ympäristöjen tarjonnasta. Alueellinen eriytyminen eriyttää siis myös muita arjen konteksteja, jotka ovat tärkeitä lasten ja nuorten sosiaaliselle kehitykselle. Tämän kaltainen kehitys voi kaventaa tulevaisuuden näkymien horisonttia. Koulut ovat siis tärkeitä ajureita ja alueellisen kehityksen eteenpäin viejiä, joita voidaan käyttää enenevässä määrin erilaisten harrastustoimintojen ympäristöinä, mutta tarvitaan myös alueellisesti ja paikallisesti sektorirajoja ylittävää yhteistyötä, jotta mahdollisuuksien tasa- arvo toteutuisi paremmin. (Bernelius & Huilla 2021, 143.) Koulujen ja päiväkotien lisäksi myös sosiaalisectori on tullut mukaan uutena yhteistyökumppanina taiteen perusopetuksen organisaatioille. Seuraavassa osiossa esittelen muutamia merkittäviä saavutettavuutta edistäneitä hankkeita, joissa sektorirajat ylittävä yhteistyö eri toimijoiden välillä on toteutunut.

6.1 Floora-hanke

Sosiaalista ja taloudellista saavutettavuutta on pyritty edistämään aikaisemmin musiikkiopistomaailmassa mm. Floora-hankkeen myötä, jossa taiteen perusopetuksen oppilaitokset ja sosiaalisektori yhdessä ovat tarjonneet ilmaista soitonopetusta lapsille ja nuorille, jotka esimerkiksi taloudellisista syistä jäävät toiminnan ulkopuolelle. Floora-hanke tarjoaa musiikkikasvatusta kolmeksi vuodeksi ja oppilaitoksessa nuoret on integroitu tavalliseen musiikkioppilaitosarkeen. (Floora-hanke, amabilery.fi.)

Sosiaalisektorilla on koettu Floora-hanke uutena työkaluna ja mahdollisuutena, jota ei ole aiemmin ollut tarjolla. Hanke on jo levinnyt pääkaupunkiseudun ulkopuolellekin ja positiivista palautetta on saatu myös kouluilta, joissa on havaittu harrastuksen koulunkäyntiä tukevia vaikutuksia. (artsequal.fi/Floora-hanke.)

6.2 Tempo-orkesteri

Matalan kynnyksen orkesteritoimintaa on pyritty myös kehittämään mm. Venezuelasta alun perin lähteneen "El Sistema"-orkesteritoiminnan mukaan perustamalla kouluihin matalan kynnyksen Tempo-orkestereita. Orkesteriin ei ole pääsykokeita ja toiminta on jalkautettu koulujen harrastustoiminnan sisään. Toiminta alkoi Vantaalla vuonna 2009 osana "Kokonainen maailma lähiössä"-hanketta, jonka tarkoituksena oli lisätä vuorovaikutusta kantaväestön sekä maahanmuuttajien välillä. (Tempo -orkesteri, sistemafinland.fi.)

Pedagogisesti Tempo-orkesteri pyrkii vahvistamaan eri taustoista tulevien lasten keskinäistä kumppanuutta orkesteritoiminnan avulla. Orkesterisoiton tarkoituksena on myös edistää lasten hyvinvointia musiikin keinoin sekä kehittää elämäntaidollisia ominaisuuksia, kuten keskittymistä, tarkkaavaisuutta, itseluottamusta ja toisten huomioimista. Tempo-toiminnassa tarjotaan lapsille kaksi orkesteriharjoitusta sekä 15 minuutin mittainen yksilötunti omalla soittimella. Toiminta on nykyisin laajentunut myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. (Tempo -orkesteri, sistemafinland.fi.)

6.3 Harrastamisen Suomen malli

Tällä hetkellä myös harrastamisen Suomen mallin on tarkoitus tarjota lapsille ja nuorille harrastamisen mahdollisuuksia koulupäivien jälkeen. Toiminnan taustalla on jo 1940-luvulta asti vaikuttanut opettajien järjestämä kerhotoiminta, jolla on ollut tarkoitus edistää lasten kulttuuri- ja taideharrastuksia sekä sosiaalista käyttäytymistä ja ystävyyssuhteita. Eheytytyn koulupäivän kokeilu toteutettiin Sitran rahoituksella, jonka myötä ovat muotoutuneet tavoitteet ja menettelyt laadukkaasti ohjattujen, oppilaille mieluisten harrastusten yhtäläiselle saavutettavuudelle. (harrastamisensuomenmalli.fi/historiallinen-katsaus harrastus-koulupäivän-yhteydessä.) Turussa käynnistyi harrastamisen Turun mallin sisällä vuoden 2022 syksyllä jo jopa 122 maksutonta harrastusryhmää ja toiminnassa ovat mukana myös mm. kirjastot, nuorisotilat, museot ja kulttuurikeskukset (turku.fi/harrastamisen-turun-malli).

6.4 Taidekeskus koulussasi

Turun konservatorio on lisäksi lähtenyt kehittämään liiketoimintaansa edistääkseen myös musiikkiharrastuksen ulottumista kouluihin. Taidekeskus koulussasi -toiminta vie yhteistyössä Turun kuvataidekeskuksen, Läntisen tanssin aluekeskuksen ja Turun kaupungin kanssa soitonopetusta sekä bänditoimintaa kouluihin. Toimintaa kehitetään kysynnän mukaan. (turku.fi/taidekeskus.) Taidekeskus koulussasi -toiminta ei kuitenkaan ole ilmaista iltapäivätoimintaa, vaan se edellyttää lukukausimaksun. Silti sen voisi katsoa edistävän alueellista saavutettavuutta viemällä laadukkaan soitonopetuksen kouluihin, lähelle lapsia ja nuoria.

7 Kehittämishankkeen yhteistyökumppanit

Tämän kehittämishankkeen yhteistyökumppaneina, eli kaveriorkestereina toimivat Turun konservatorion D-tason puhallinorkesteri Aura Mini Wind Band sekä Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n perustama Varissuon Iloiset Puhaltajat, eli V.I.P.- orkesteri. Molemmat orkesterit ovat puhallinorkestereita, joissa soittaa vasta-alkajia, eli soittoharrastuksen alussa olevia soittajia. Toimintatutkimuksellisen otteen mukaan aineistoa on kerätty myös kanssakehittäjien kanssa käytyjen keskusteluiden ja haastatteluiden avulla. Kanssakehittäjinä ovat toimineet musiikkioppilaitosten rehtorit sekä kehittämishankkeen opettajatiimi. Opettajatiimin haastattelut toteutettiin vapaina keskusteluina, joiden sisällöt koskivat yhteistoimintaa ja sen suunnittelua sekä hankkeen lopuksi pohdittiin toiminnan onnistumista sekä jatkotoiminnan mahdollisuuksia. Rehtoreiden haastattelut olivat teemahaastatteluja, joiden teemat lähetettiin sähköpostitse rehtoreille ennen haastatteluajankohtaa. Haastatteluteemat liittyivät organisaation toiminnan taustalla vaikuttaviin strategiaan arvoihin ja musiikkioppilaitoksen tehtävään sekä taiteen perusopetuksen saavutettavuuden edistämiseen. Seuraavissa luvussa esittelen lyhyesti tutkimukseni tärkeät yhteistyökumppanit ja kanssakehittäjät.

7.1 Varissuon Iloiset Puhaltajat

Varissuo on kaupunginosa Turun itäosassa ja matkaa sinne on noin kuusi kilometriä Turun keskustasta. Varissuo on lähiönä Suomen suhteellisesti vieraskielisin alue. Vuonna 2014 tehdyn tutkimuksen mukaan noin 40 prosenttia väestöstä Varissuolla puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea ja ruotsia. (Rasinkangas 2014,1–2.) Varissuolla sijaitsee kaksi koulua, Varissuon koulu sekä Varissuon Normaalikoulu. Varissuon Normaalikoulun musiikinopettajat toteuttavat hankerahoituksella Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n kautta orkesteritoimintaa koulussa, jossa kulttuurinen moninaisuus on arkipäivää. Hanke on tarjonnut oppilaille perusopetusta eri soittimissa sekä viikoittaisen orkesteriharjoituksen musiikinopettajien johdolla, jolloin musiikin harrastamisen alkeet sekä lainasoitin, jolla harjoitella, on tarjottu jokaiselle osallistujalle maksutta. (Mäkinen-Önsoy 2021.)

Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n toimihenkilöiden mukaan yhdistys perustettiin Varissuon normaalikoulun musiikinopettajien aloitteesta, jotta Varissuon kaupunginosan maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille saataisiin musiikin harrastamisen mahdollisuuksia, ilmaista soitonopetusta sekä orkesterisoittoa. Apurahojen turvin yhdistys hankki soittimet sekä kaksi soitonopettajaa. Soittotunnit ovat ryhmämuotoisia ja kerran viikossa kokoontuu Varissuon Iloiset Puhaltajat, eli V.I.P.- orkesteri, joka koostuu pääosin maahanmuuttajataustaisista lapsista ja nuorista. Harrastustoiminta tapahtuu iltapäivisin koulun yhteydessä. Musiikinopettajat luonnehtivat projektin alussa käydyn keskustelun perusteella orkesterin lähtötasoksi täysin vasta-alkajat, sillä yhdelläkään soittajalla ei ollut aikaisempaa soittokokemusta ennen orkesteritoimintaan liittymistä.

7.2 Aura Mini Wind Band

Turun konservatorion D-tason, eli vasta-alkajien puhallinorkesteri, Aura Mini Wind Band on tarkoitettu oppilaitoksen puhallin- ja lyömäsoitinopiskelijoille, jotka ovat soittaneet soitintaan noin yhden vuoden ajan. Sointonopettajat arvioivat yksilöopetuksessa, mikäli oppilaalla on valmiudet aloittaa yhteissoitto. D-tason orkesterissa riittää usein jo yhden oktaavin, eli 7 äänen hallinnan ja rytmien alkeiden tuntemus. Kaikkia näitä taitoja kuitenkin oppii myös orkesterissa, sillä ryhmässä harjoitellaan myös musiikin perustaitoja erilaisilla leikeillä ja lisäksi myös ohjelmisto tukee yleensä hyvin musiikin perustaitojen oppimista. Orkesteri harjoittelee kerran viikossa 45 minuutin ajan. Esiintymisiä on muutaman kerran vuodessa, yleensä oppilaitoksen järjestämissä tilaisuuksissa.

7.3 Opettajatiimi

Kanssakehittäjinä tässä hankkeessa ovat toimineet myös V.I.P. -orkesterin ohjaajat sekä oma työparini Turun konservatorion D-orkesterissa. Tämä opettajatiimi on ollut tässä kehittämishankkeessa tärkeä tuki ja heidän kanssaan käydyt keskustelut harjoitusten lomassa ja suunnittelutyössä ovat antaneet monia lisänäkökulmia toiminnan toteutukseen. Haastattelin opettajatiimiä myös hankkeen alussa ja lopussa. Viralliset alku- ja loppuhaastattelut käytiin Zoom-sovelluksen välityksellä. Nämä haastattelukokoukset nauhoitettiin puhelimen

ääninauhuri-sovelluksella sekä Zoom-alustan omalla nauhoitustyökalulla. Ne on tallennettu sähköiseen aineistokansioon, joka hävitetään työn valmistuttua.

7.4 Musiikkioppilaitosten rehtorit

Kehittämishankkeeni kontekstin ymmärtämisen tueksi haastattelin myös kahden eri musiikkioppilaitoksen rehtoria, keskustellakseni musiikkioppilaitoksen toiminnan taustalla vaikuttavista strategisista arvoista ja musiikkikasvatuksen tehtävistä. Lisäksi pohdimme minkälaisia pyrkimyksiä ja jo toteutuneita toimenpiteitä organisaatiossa on tehty saavutettavuuden edistämiseksi ja minkälaisia toimenpiteitä tulisi kehittää tulevaisuudessa. Rehtorit edustivat suurien kaupunkien musiikkioppilaitoksia, joissa tarjotaan valtioavusteista, koulutusjärjestelmäämme kuuluvaa taiteen perusopetusta.

8 Kaveriorkesteritoiminnan toteutus

Lähdin kehittämään kaveriorkesteritoimintaa yhdessä Monikulttuurisen musiikkikasvatusyhdistyksen kanssa keväällä 2022. Ensimmäinen yhteydenotto yhdistyksen puheenjohtajaan tapahtui tammikuussa 2022 sähköpostitse, jossa esittelin opintojeni aiheen sekä halun tehdä yhteistyötä. Vastaanotto oli lämmin ja innostunut, mutta alkuvaiheessa yhtenä epävarmuustekijänä oli vielä Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n rahoitus, jota oli varmistettu tuona ajankohtana vain puoleksi vuodeksi eteenpäin. Aura Mini Wind Band, eli Turun konservatorion D-puhaltajat olivat tuolloin tasollisesti samassa vaiheessa musiikkiopintojaan V.I.P.-orkesterin kanssa, joten yhteistyö nähtiin ohjaajien kesken mahdolliseksi näiden kahden orkesterin välillä.

Hanke ei ennen rahoituksen varmistumista edennyt vielä konkreettisesti, mutta päätimme kuitenkin alkaa suunnitella toimintaa, vaikka huoli projektin peruuntumisesta oli taustalla. Alkuvaiheessa Monikulttuurisen musiikkikasvatus ry:n kanssa keskusteltiin orkestereiden linja-autokuljetusten rahoittamisesta, johon toivottiin resurssia ulkopuolelta. Päätin hakea apurahaa, jotta yhdistyksen ei tarvitsisi käyttää linja-autokuljetuksiin taloudellisia resursseja. Hain apurahaa kahdesta kohteesta syksyllä 2022, mutta kummastakaan ei sitä saatu. Puhallinpäivien suunnittelun yhteydessä Turun konservatorion kumppanilta, Sinitakkien marssi ry:ltä saatiin kuitenkin lopulta apu kuljetusten rahoittamiseen. Kuljetuksia oli yhteensä neljä edestakaista kuljetusta, joista kolme yhteisharjoituksia ja viimeinen koski konserttipäivän kuljetuksia.

Esittelin kehittämishankeideani oman organisaationi johdolle jo helmikuussa 2022. Tuolloin pohdimme, että kehittämishankkeeni tuloksia voisi mahdollisesti käyttää hyödyksi jatkossa vastaavan palveluiden saavutettavuutta lisäävän yhteistyön suunnittelussa sekä Turun konservatorion yhteistyötahojen informoimiseen toiminnan vaikutuksista ja tarpeellisuudesta. Tällä kehittämishankkeella ei kuitenkaan ole virallista toimeksiantajaa, vaikka työ toteutetaankin oppilaitoskontekstissa.

8.1 Tiedote, tietosuoja ja kuvausluvat

Tiedotteen hankkeesta lähetin yhteistyötahoille, eli oman organisaation johdolle sekä kaveriorkestereiden soittajien ohjaajille ja omaisille marraskuussa 2022 (ks. Liite 1.). Tiedote sisälsi myös suostumuspyynnön palautteen keräämiselle toimintatutkimuksen yhteydessä. Tiedotteessa selvitin myös tietosuojaan liittyvät asiat. Kerroin asianosaisille tiedotteessa, että kehittämishankkeen yhteydessä kerättävien palautteiden ja niiden käyttämisessä tutkimusraportissa ei kävisi ilmi kenenkään henkilöllisyys. Konsertin striimausta varten selvitin kuvausluvat molempien orkestereiden soittajilta. Turun konservatorion oppilaat ilmoittavat kuvausluvan lukuvuosi-ilmoittautumisen yhteydessä, mutta ne tarkistettiin vielä erikseen ennen projektin alkamista.

Rehtoreiden sekä opettajatiimin kanssa käytyjen haastattelujen materiaalia sovittiin käytettävän ilman suoria lainauksia. Haastatteluja ei litteroitu, vaan niistä luotiin muistiinpanot. Etänä käydyt Zoom- sovelluksella toteutetut haastattelut tallennettiin puhelimen äänityssovelluksella ja Zoom-alustan äänitystoiminnon avulla sekä vietiin niitä varten luotuun sähköiseen lähdemateriaalikansioon. Yksi haastattelu toteutettiin lähihaastatteluna ja sen käsittely toteutui edellä mainitulla tavalla. Haastattelumateriaali hävitetään opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Opettajatiimissä oli neljä henkilöä: kaksi musiikin opettajaa Turun Normaalikoulusta sekä kaksi soitinpedagogia Turun konservatoriosta. Kaikkien opettajien työnkuvaan kuuluu tällä hetkellä myös orkestereiden johtaminen. Lisäksi avustajana yhteisharjoituksissa ja V.I.P.-orkesterin parissa toimi kuluneena vuonna siviilipalvelusmies, jolla oli puhallinorkesteritausta.

Ryhdyin kirjaamaan päiväkirjamerkintöjä hankkeen alustavasta pohdinnasta saakka. Varsinaiset yhteistoiminnan havainnointien muistiinpanot kirjasin erikseen jokaisen harjoituksen jälkeen havainnointipäiväkirjaan.

8.2 Valtakunnalliset puhallinpäivät esiintymisareenana

Valtakunnalliset puhallinpäivät tulivat mukaan konserttiprojektiin kevään aikana, kun Turun konservatorio valmisteli tapahtumaa yhdessä puhallinpäivien

yhteistyötiimin kanssa. Merkittävän esiintymismahdollisuuden sekä näkyvyyttä yhteistyölle tarjosi siis suuri valtakunnallinen puhallintapahtuma Turussa 17-19.3.2023. Puhallinpäivien yksi tärkeimmistä tavoitteista on saattaa puhallinorkesteritoimijat yhteen ja esitellä puhallinmusiikin ammattilaisille ja puhallinmusiikista kiinnostuneelle yleisölle uutta puhallinorkestereille suunnattua musiikkia, joka on jaettu taiteen perusopetuksen sisällä omaksutuille musiikin osaamistasoille vasta-alkajista (taso D) aina syventävälle tasolle asti (taso A).

Ajatus Turun konservatorion D-tason puhaltajien yhteiskonsertista yhdessä V.I.P.- orkesterin kanssa päätettiin ehdottaa puhallinpäivätiimille helmikuussa 2022. Yhteisesiintyminen päätettiin liittää osaksi ohjelmiston esittelykonsertteja. Puhallinpäivillä ohjelmistojen esittelykonsertit on eritelty kolmelle tasolle, joista alin luokitellaan tasoksi (grade) 0–1, eli vasta-alkajien taso (D).

Uudet alkeispuhallinorkesterisävellykset orkestereiden harjoiteltavaksi toimitti Suomen puhallinorkesteriliitto yhteistyössä säveltäjien kanssa. Teosten tekijät ovat suomalaisia puhallinmusiikin säveltäjiä, jotka myös osaavat suunnitella teoksensa pedagogisesti tavoitteellisiksi kunkin taitotason mukaan. Joihinkin sävellyksiin oli tarjolla harjoittelun tueksi myös taustanauhat, mikä auttoi etenkin V.I.P.- orkesteria hahmottamaan uusia teoksia. Nuottimateriaali toimitettiin molemmille orkestereille harjoiteltavaksi syksyn 2022 aikana sähköisesti. Yhteiskappaleita päätettiin valita kolme, joista kahdessa oli monta osaa, eli harjoiteltavaa riitti koko syksyksi. Orkesterit saivat valita myös 5 kappaletta omasta ohjelmistostansa itsenäisesti esitettäväksi.

8.3 Tapaamiset, vierailut ja leiripäivät

Ensimmäinen henkilökohtainen vierailuni V.I.P.- orkesterin harjoituksiin toteutui toukokuussa 2022. Sen tarkoituksena oli tutkijan roolissa esitellä projekti V.I.P.- orkesterin soittajille ja tutustua heidän toimintaansa paikan päällä heidän omassa toimintaympäristössään sekä kertoa mahdollisesta tulevasta yhteistyöstä ja sen tavoitteista.

Opettajatiimin kanssa päätimme toteuttaa kaksi pidempää yhteisharjoitusta eli leiripäivää Turun konservatorion tiloissa, jonka lisäksi Aura Mini Wind Band

vieraili Varissuon Iloisten Puhaltajien harjoituksissa helmikuussa 2023. Leiripäivinä oli tarkoitus myös toteuttaa tutustumisleikkejä orkesterilaisille yhteishengen syntymisen tueksi sekä mahdollistaa soittajille luova tuokio palautteen antamista varten (ks. Liite 4.). Orkesterit tapasivat kokonaisuudessaan siis vasta helmikuussa 2023. Tähän vaikuttivat ohjelmiston harjoittelun vaiheet molemmissa orkestereissa. Opettajatiimissä ajateltiin harjoitusten sujuvan tehokkaammin vasta, kun teosten omaksuminen on hyvässä vauhdissa. Leiripäivät toteutettiin helmikuussa ja maaliskuussa 2023, joista viimeinen yhteinen leiripäivä oli viikkoa ennen puhallinpäivien konserttia.

Leiripäivät koostuivat päivien alussa lämmittelyosiosta, jossa toteutettiin musiikillisia leikkejä sekä harjoituksia soittimilla, jotka tukivat musiikin hahmottamista. Opettajatiimi ohjasi lämmittelyitä kukin vuorollaan. Sen jälkeen leiripäivä jatkui varsinaisella yhteiskappaleiden harjoittelulla yhdessä orkesterikavereiden kanssa. Välissä toteutui myös luova tuokio, jossa osallistujat saivat kuvia ja tekstejä luomalla antaa palautetta leiripäivistä. Leiripäivät sisälsivät myös pizza- ja välipalatauot, joiden kustannukset ryhmille molemmat orkesterit hoitivat omien käytäntöjensä mukaisesti.

8.4 Konsertti ja striimaus

Konsertti toteutui Valtakunnallisilla puhallinpäivillä 17.3.2023 Sigyn-salissa, Turun konservatoriolla. Esiintyjille oli varattu yhteinen pukuhuonetera ja ennen varsinaista konserttia oli vielä tärkeä kenraali, jossa esiintyjät tutustuivat salin akustiikkaan ja totuttelivat uuteen esiintymispaikkaan. Lisätehtävänä oli myös esitellä soittimia yleisölle kukin soitinryhmä kerrallaan. Kullekin soitinryhmälle oli sovittu oma esitettävä katkelma, jonka kautta mahdolliselle puhallinpäivien lapsiyleisölle esiteltäisiin lyhyesti soittimen ääntä ja ominaisuuksia. Konsertin saavutettavuutta lisäämään oli luotu liveseurantalinkki, josta he, jotka eivät päässeet paikan päälle, pystyivät silti seuraamaan esitystä etäyhteyden kautta. Tallenne on suojatun linkin alla ja sitä oli katsottu 4.4. 2023 mennessä 204 kertaa. Tallenne oli myös jaettu ohjaajien kautta soittajien omaisille katsottavaksi.

9 Aineiston analysointi ja jakaminen teemoihin

Lähestyin keräämääni tutkimusaineistoa Vilkan (2005, 140) kuvaaman aineistolähtöisen sisältöanalyysin keinoin, jossa tutkija pyrkii löytämään tutkimusaineiston ohjaamana jonkinlaista tyypillistä kertomusta tutkittavana olleesta ilmiöstä. Tutkimusaineisto tulisi hänen mukaansa pyrkiä pelkistämään, tiivistämään ja pilkkomaan osiin, hävittämättä kuitenkaan tärkeää informaatiota, jonka jälkeen aineisto ryhmitellään uudeksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi.

Keräämäni tutkimusaineisto oli hyvin moninainen ja sen vuoksi koko aineiston saattaminen ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi tuntui haastavalta. Aineisto sisälsi kaveriorkesteritoiminnan kehittämistyön vaiheista kirjattuja päiväkirjahavaintoja, jotka täydentyivät havainnoilla itse orkesteritoiminnasta. Opettajatiimin sekä musiikkiopistojen rehtoreiden kanssa käydyt haastattelukeskustelut muodostivat käsityksen kaveriorkesteritoiminnan ympärillä vaikuttavien toimintaympäristöjen luonteesta. Lisäksi kaveriorkesteritoiminnan kehittämisessä sekä ympäröivässä kontekstissa ilmeni haasteita, jotka vaikuttivat niin kaveriorkesteritoiminnan kehittämiseen, kuin TPO:n saavutettavuuden edistämisyhtymyksiinkin. Tutkimusaineistoon kuului lisäksi orkesterilaisilta leiripäivinä kerätty kuvallinen ja sanallinen palaute.

Tätä kehittämishanketta kokonaisuutena tarkastellessani, olen havainnut, että analyysiin on vaikuttanut vahva hermeneuttinen ote, jossa oma vankka kokemus puhallinorkesterikulttuurista ja nuorten kanssa toimimisesta on vaikuttanut hankkeen toteutukseen ja haluan kehittää toimintakulttuuria musiikkioppilaitosympäristössä. Anttila (1996, 2.3.2.) viittaa verkkojulkaisussaan Gadamerin (1960), kuvaamaan tutkimusotteeseen, jossa hallussa oleva traditio antaa tutkittavalle ilmiölle esiyymmärryksen. Tässä tutkimuksessa esiyymmärrys on saanut tutkimuksen myötä uusia ulottuvuuksia. Ajatteluni on laajentunut näkemään niin tutkimuskohteeni kaveriorkesteritoiminnan sekä siihen vaikuttavan kontekstin moniulotteisemmin ja uutta ymmärrystä lisäten.

9.1 Teemojen muodostaminen

Pyrin jakamaan tutkimusaineiston johdonmukaisiin kokonaisuuksiin, jotka liittyvät kuitenkin toisiinsa toiminnan kokonaiskuvan ymmärtämisen kannalta ja jatkotoiminnan suunnittelun helpottamiseksi. Vilka (2005, 140) esittää aineisto lähtöisessä sisältöanalyysissä aineistosta nousevien teemojen ryhmittelyn ja tiivistämisen peilautuvan tutkimuskysymyksiin (ks.s.13), jota myös oman tutkimusaineistoni analysoinnissa olen tavoitellut. Olen pyrkinyt peilaamaan tutkimustuloksia myös johdannossa esittelemiini kehittämishankkeen tavoitteisiin sekä teoreettiseen viitekehykseeni.

Tutkimusaineiston tarkastelu tutkimuskysymysten pohjalta nosti tärkeiksi teemoiksi oppilaitoksen uuden strategian arvojen toteuttamiseen pyrkivän toiminnan käytännössä, joka sisältyy kaveriorkesteritoiminnan ympärillä vaikuttavaan kontekstiin. Tarkemmin tämä teema kuvaa opinnäytetyöni tuloksissa musiikkiharrastuksen saavutettavuuteen liittyviä haasteita sekä hallinnollisia sektorirajoja ylittävän yhteistyön mahdollisuuksia TPO:n piirissä. Tämä teema muodostui rehtoreiden ja kanssakehittäjien kanssa käydyistä keskusteluista tehtyjen muistiinpanojen tuloksena.

Itse kaveriorkesteritoiminnan kehittämisen myötä tutkimustuloksiksi muodostuivat havainnot oppilaitosten hallinnolliset rajat ylittävän yhteistyön merkityksestä. Näitä tuloksia tukivat opettajatiimissä tehdyt havainnot, omat päiväkirjamuistiinpanot sekä orkesterissa soittaneiden lasten värikäs kuvallinen ja sanallinen palaute. Merkittäviä havaintoja toiminnan kehittämisen kannalta olivat myös kaveriorkesteritoiminnan toteuttamiseen liittyvät haasteet, kuten taloudelliset järjestelyt, joihin jouduin etsimään ratkaisuja jo kehittämistyön alkuvaiheessa sekä sosiaaliset haasteet, kuten harrastamiseen sitoutuneisuus ja suomalaisen harrastamisen kulttuurin ymmärtäminen monikulttuurisista taustoista tulevien perheiden piirissä. Seuraavissa luvuissa kuvaan tutkimustuloksia teemoittain.

Musiikkioppilaitosten strategiset suuntaviivat ja saavutettavuuden edistäminen rehtoreiden näkökulmasta

Tämän teeman sisällä esittelen rehtoreiden haastatteluista tehtyjen dokumentaatioiden myötä esiin nousseita näkökulmia, jotka peilautuvat TPO:n saavutettavuuden edistämistavoitteisiin sekä toiminnan taustalla vaikuttavaan strategiseen arvopohjaan. Sovimme rehtoreiden kanssa, että viitataan opinnäytetyöraportissani keskusteluihin ilman suoria lainauksia ja tämä tuntui luovan välillemme vapaamman keskusteluilmapiirin, vaikka mitään arkaluontoista tietoa ei haastattelutilanteissa käsiteltykään.

Musiikkioppilaitosten strategioiden laadinnassa yleisesti tärkeinä suuntaviivoina ovat olleet rehtoreiden mukaan taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä koulutustehtävän arvoperusta. Rehtoreiden mukaan arvot kirjoitetaan ajassa ja tilanteessa ja niitä tulee päivittää vastaamaan yhteiskunnan muuttuviin olosuhteisiin. Tällä hetkellä pohdinnassa on uusien strategioiden valmistelun ajankohtaisuus ja miten uusien, nyky-yhteiskuntaa vastaavien strategioiden suuntaviivat tuodaan oppilaitosten arkeen. Yhteiskehittäjäyys musiikkioppilaitoksessa esimiesten ja alaisten välillä, koko työyhteisön kesken nähtiin voimavarana. Työntekijöiden potentiaalia ja osaamista pitäisi ottaa enemmän käyttöön toiminnan kehittämisessä.

Musiikkioppilaitoksen toiminta on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja se nähtiin myös pääosin yhteisöllisenä ja yhteistoiminnallisena koulutuksena, jossa tuetaan hyvän elämän perusteita ja kunnon kansalaiseksi kasvamista musiikin oppimisen ohella. Pedagogista osaamista ja vastuuta tarvitaan myös opettajakunnalta, jotta oppilaitoksen perustoiminnan eli oppijalähtöisen musiikin harrastamisen tukemisen ohella löydetään myös ne, jotka tarvitsevat erityistä tukea, mutta myös ne, joille musiikin harrastamisesta voisi tulla tulevaisuudessa ammatti. Rehtoreiden näkemysten mukaan opettajat saattavatkin kokea olevansa murroskohdassa, jossa pohditaan oppilaiden riittävää osaamistasoa ja vahvuuksien ymmärtämistä, oppijalähtöistä pedagogiikkaa ja sen vaikutuksia harrastamisen malliin. Keskustelua ja yhteisöllisyyttä tarvitaan siis myös pedagogisesti, jollin tärkeää on pohtia myös musiikkipedagogien koulutusta ja kuinka se seuraa aikaansa oppilaitosten ja yhteiskunnan vanavedessä.

Yhteiskunnalliset muutokset näkyvät oppilaitosten arjessa ja sen myötä niiden tulisi näkyä myös rakenteissa. Tärkeäksi rehtoreiden mukaan nähtiin se, etteivät musiikkioppilaitokset eriydy pienen segmentin toiminnaksi vaan uudistuvat. Saavutettavuuden edistämisen eteen tehtävä työ vaatii yhteistyötä erityisesti juuri koulujen kanssa. Asiat tulisi viedä siihen toimintaympäristöön, jossa lapset ja nuoret ovat, jotta musiikkioppilaitosten toimijat voisivat tuoda paremmin esiin tietoa harrastamisen mahdollisuuksista sekä musiikkikasvatuksen merkityksestä lapsille ja nuorille. Vaaditaan myös aktiivisuutta ja avointa asennetta oppilaitosten henkilökunnalta, jotta kanavia saadaan auki koulujen ja päiväkotien suuntaan. Uutena saavutettavuuden edistäjänä nähdään sosiaalitoimen kanssa tehtävä yhteistyö. Suurten kaupunkien ongelmaksi on todettu kuitenkin asioiden hukkuminen informaatiotulvan alle. Tarvittaisiin asiaan vihkiytyneitä yhteyshenkilöitä, jotka hoitaisivat aktiivisesti tätä osa-aluetta.

Keinona saavutettavuuden edistämiseksi tulevaisuudessa nähtiin myös yhteistyön kehittäminen uusien hyvinvointialueiden kanssa. Pohdintaa ilmeni siitä, kiinnostaisiko hyvinvointialueilla tulevaisuudessa taiteen perusopetus, joka voisi toimia kulttuurihyvinvoinnin osa-alueena, ennaltaehkäisemässä moninaisia yhteiskunnallisia ongelmia. Toisaalta saavutettavuuden esteiksi nähtiin OKM:n valtionosuuksien jakautuminen epäjohdonmukaisesti niin, että kasvukeskuksia ei huomioida tukien jakamisessa. Kun väkiluku kasvaa, tulisi luonnollisesti satsata valtionosuuksia sinne, missä tarvetta on. Tulisi tunnistaa muuttotappioalueet ja kasvavat keskukset ja kohdentaa resursseja sen mukaan. On jopa nähty, että muuttotappioalueilla jää toisinaan käyttämättä valtionosuustunteja, jolloin valtio on maksanut tyhjästä, sen sijaan, että resursseja olisi kohdennettu tarpeen mukaan. Musiikkiopistojen nähdään kuitenkin mahdollistavan moninainen toiminta musiikin ja yhteisöllisyyden parissa. Tarvitaan uutta asennetta, mahdollistavat opetussuunnitelmat ja toimintaympäristöt. Verkostojen luominen yli sektorirajojen on avainasemassa, kun toiminta laajenee ja kehittyy.

Yhteistyön merkityksellisyys opettajatiimin näkökulmasta

Tärkeinä tavoitteina kaveriorkesteritoiminnan luomisessa oli musiikin harrastamisen tukeminen ja tiedon saannin lisääminen musiikin harrastamisen

mahdollisuuksista Varissuon lähiön monikulttuurisista taustoista tuleville perheille. Merkittäviä tavoitteita olivat myös Varissuon Iloisten puhaltajien ottaminen mukaan laajemmin valtakunnalliseen puhallinyhteisöön ja mahdollistaa eri taustoista tulevien lasten ja nuorten kohtaamiset, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys.

Opettajien näkemyksen mukaan kaveriorkesteritoiminnassa mukana olleet oppilaat olivat innostuneita projektista ja selkeä tähtäin esiintymisessä suuressa valtakunnallisessa tapahtumassa antoi painoarvoa ja edisti sitoutumista orkesteriharrastukseen. Projekti ja tapahtumamiljöö nähtiin hienona ja opettajat näkivät sen mieluisena myös oppilaiden kannalta. Orkesterit kehittyivät projektin myötä osaamistasossaan huimasti ja koettiin, että täysimittainen orkesteri ja monipuolinen soitinjakauma toivat elämyksen kokemuksia ja tunteen ihan uudelle tekemisen tasolle siirtymisestä. Moniäänisyys oli V.I.P. -orkesterille uusi asia ja toi heille näin ollen uutta kuulokuvaa orkesterissa soittamisesta. Taustanauhojen avulla tehty pohjatyö auttoi hahmottamaan kohtalaisen haastavatkin teokset kokonaisuuksiksi, mikä oli tärkeää, sillä taustanauhat olivat oleellinen osa V.I.P.-orkesterin omaa harjoitusrutiinia.

Projektin edistymisen myötä myös alussa havaittu jännittyneisyys poistui ja toimintaan tuli rentoutta ja sujuvuutta. Kehittyminen yhteissoittotaidoissa helpotti uusien asioiden omaksumista ja sinnikkyys, keskittyminen sekä pitkäjänteisyys lisääntyivät myös projektin edetessä, sillä opettajien näkemysten mukaan tuleva erityinen konsertti loi toimintaan selkeän tavoitteen. Yhteisöllisyyttä orkestereiden välille pyrittiin luomaan alkulämmittelyillä ja musiikillisilla leikeillä harjoitusten lomassa, mutta se kasvoi omien havaintojeni perusteella kuitenkin eniten musiikillisessa tekemisessä, yhdessä soittamisessa, eri soitinryhmien kesken. Kun samassa soitinryhmässä samaa stemmaa soittavat molempien orkesteriryhmien jäsenet, syntyi yhteisen tavoitteen eteen ponnistelua ja vieruskaveria tukevaa asennetta, joka kuuluu puhallinorkesterissa soittamisen pedagogiseen ytimeen.

Opettajatiimi koki myös antoisaksi projektin yhteisopettajuuden ja myötä-oppimisen. Projektin kautta kokeneetkin pedagogit ja opettajat saivat toisiltaan vinkkejä ryhmäohjaukseen, orkesterijohtamisen käytäntöihin sekä erilaisten taidelähtöisten musiikillisten leikkien ohjaamiseen. Koin itse opettajatiimin

jäsenenä yhteistyön sujuvaksi, kannustavaksi ja innostavaksi. Näiden havaintojen perusteella yhteistyön jatkuminen on toivottavaa ja jo rakennettujen toimintatapojen käyttöönotto seuraavissa yhteistyöprojekteissa helpottaa suunnittelua ja toteutusta.

Kaveriorkesteritoiminnan valmistelu ja toteutus

Ajatus kaveriorkesteritoiminnan luomisesta syntyi Turun ammattikorkeakoulun kulttuurihyvinvoinnin YAMK-opinnoissa tietooni tulleesta kulttuurihyvinvointipalvelusta ja Suomessa laajasti käyttöön otetusta vapaaehtoisten toimijoiden kulttuuriluotsitoiminnasta, jossa taiteen ja kulttuurin pariin pääsyä helpotetaan niille, joille tapahtumiin osallistuminen on erinäisistä syistä haastavaa (taikusydän.turkuamk.fi/vertaistuki ja vapaaehtoistoiminta). Kaveriorkesteritoiminnan ajatus muodostui pohdinnasta, voisiko musiikkioppilaitoksessa toimiva oppilasorkesteri toimia kulttuuriluotsina eli mukaan ottavana osapuolena V.I.P.-orkesterin soittajille.

V.I.P.-orkesterin johtajien mukaan orkesteritoiminnan maksuttomuus on tärkeää Varissuon lähiön monikulttuurisista taustoista tuleville soittajille, jonka vuoksi rahoituksen varmistaminen Monikulttuuriselle musiikkikasvatus ry:lle vähintään vuodeksi eteenpäin oli ehto yhteistyön toteutumiselle. Yhdistys hakee orkesteritoiminnalle apurahaa vuosittain useista lähteistä ja toivoisi isompia apurahoja, joilla toimintaa voisi pyörittää pitkäjänteisesti, laajempia tulevaisuudensuunnitelmia tehden. Turun konservatorio on tukenut kehittämishankkeessa toteutettua yhteistyötä tarjoamalla harjoitustilat. Linja-auto kuljetukset V.I.P. -orkesterille tarjosi Turun konservatorio ja Sinitakkien marssi ry. Konsertin striimausjärjestelyt sekä tallenteen ja linkin tekeminen toteutuivat myös Turun konservatorion teknisten ammattilaisten toimesta. Valtakunnallisten puhallinpäivien kaikki konsertit lähetettiin suorana internetistä ladattavassa PuhApp -sovelluksessa, jonka luomisesta vastasi puhallinpäivien järjestelytiimi. Tallenne on katsottavissa tarvittavan ajan suljetulla Youtube-kanavalla. Kaveriorkesterihanke ei olisi onnistunut ilman moninaista resurssiverkostoa, sekä Monikulttuurisen musiikkikasvatus ry:n uutteraa rahoituksen hakua omalle toiminnalleen kuluneelle lukuvuodelle.

Toiminta on edellyttänyt hyvää yhteissuunnittelua myös taiteellisen ohjelmiston suhteen niin, että se palveli molempien orkestereiden pedagogisia tavoitteita ja oli samalla innostavaa. V.I.P. -orkesterin musiikin teoreettinen osaaminen ja nuotinlukutaito olivat ohjaajien mukaan heikommalla tasolla verrattuna musiikkiopistossa opiskeleviin, mutta opettajien avustuksella jokainen selvisi roolistaan ja muu orkesteri sekä harjoittelukäyttöön luovutetut taustanauhat tukivat V.I.P. -orkesterilaisia kappaleiden hahmottamisessa etukäteen.

Kaveriorkesteritoiminnan haasteita

Yhteistyö Monikulttuurisen musiikkikasvatus ry:n kanssa on tuonut ilmi monenlaisia saavutettavuuden haasteita lähiöissä asuvien maahanmuuttajataustaisten perheiden osallistumiselle taiteen perusopetuksen palveluihin. Tätä käsittelen lisää myös raportin pohdintaosiossa.

Opettajatiimin kanssa käytyjen keskusteluiden myötä esiin nousi myös kaveriorkesteritoiminnan kehittämisen kannalta joitakin haasteita. V.I.P. -orkesterin toiminnan taustalla vaikuttavan Monikulttuurisen musiikkikasvatus ry:n toiminnalle hakeman rahoituksen saamisen vaikeudet estävät orkesterin kehittämistä pitkällä aikavälillä. Se vaikuttaa myös soittajien rekrytointiin, sillä toimintaa markkinoitaessa, ei voida välttämättä taata vapaana olevaa soitinta tai toiminnan jatkuvuutta, sillä rahoitus saadaan usein vain lyhyeksi ajaksi eteenpäin ja resurssit koostuvat pienistä avustuseristä. Maksuttomuus on tärkeää V.I.P. -orkesterin maahanmuuttajataustaisille lapsille ja siksi toimintaa pyritään järjestämään perheille ilmaiseksi, jolloin osallistumiskynnys heille olisi mahdollisimman matala.

Haasteena koettiin myös erot musiikillisessa osaamistasossa orkestereiden välillä. Aura Wind Bandin soittajat ovat taiteen perusopetuksen oppilaina sinänsä eri asemassa, sillä he voivat valita Turun konservatorion opintotarjottimesta yksilötuntien lisäksi opetusta musiikin hahmotusaineissa, mahdollisissa sivuaineissa sekä joka viikkoisen orkesteriharjoituksen. V.I.P. -orkesterin soittajat saavat viikoittain opetusta yhden pienryhmässä toteutetun soittotunnin muodossa sekä orkesteriharjoituksen, jolloin musiikin hahmottamisen taidot saattavat jäädä vähemmälle huomiolle, kun pääpaino on luonnollisesti orkesterikappaleiden osaamisessa. Opettajat ovat pyrkineet

ryhmittelemään oppilaita taitotasojen mukaan, mutta tähänkin tarvittaisiin V.I.P. -orkesterin ohjaajien mukaan rahallista resurssia. Tätä projektia varten oppilaiden nuotinlukua oli helpotettava erilaisin tukikeinoin, kuten kirjoittamalla nuottien nimet stemmoihin, jotta yhteissoitto saatiin nopealla aikataululla sujuvammaksi.

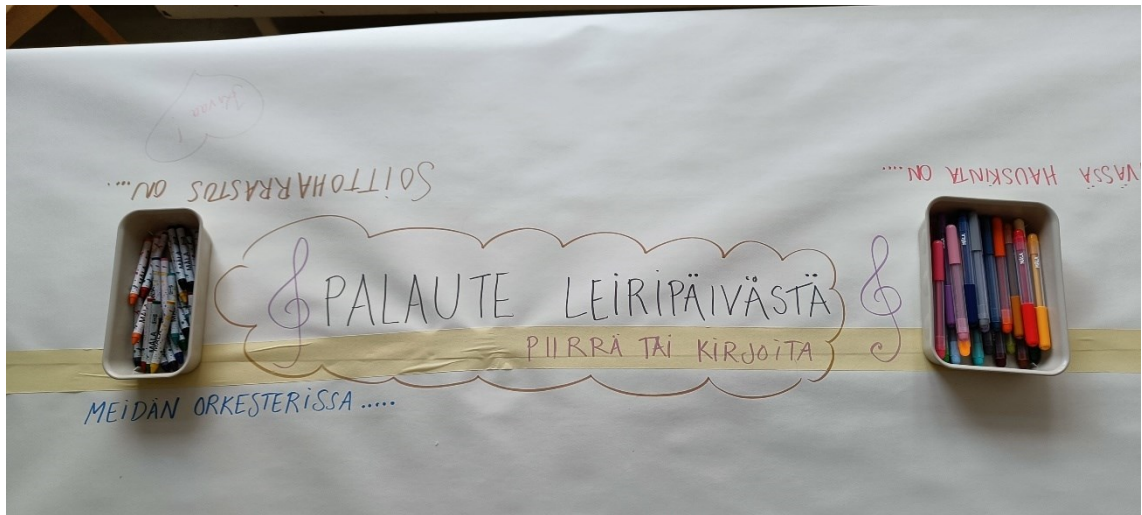
Merkittävänä haasteena V.I.P. -orkesterin toiminnassa on koettu myös orkesteriharrastukseen sitoutumisen vaikeus. Opettajien näkökulmasta harrastuksen maksuttomuus voi tuoda tunteen, että sitoutumisella ei ole suurta merkitystä ja harrastamisen kulttuuri ei näyttäydy maahanmuuttajataustaisille perheille yhtä tärkeänä, kuin ehkä toivotaan.

Turun konservatorion puhallinoppilaiden rekrytoinnissa on havaittu myös hankaluutta etenkin harvinaisempien soittimien osalta, jotka kuuluvat kuitenkin tärkeinä elementteinä toimivaan puhallinorkesteriin. Muiden harrastusten kanssa kilpailu ajasta ja keskittymisestä on haaste myös musiikkioppilaitosympäristössä. Lisäksi toisinaan kaventuneet resurssit vaikuttavat myös orkestereiden johtajien mahdollisuuksiin järjestää suurempia projekteja tarvittavilla harjoitustunneilla. Viikoittainen kokoontuminen, pidemmät yhteiset harjoitukset ja pitkäjänteisyys ovat kuitenkin näkemykseni mukaan olleet edellytys myös tämän projektin mielekkyydelle ja laadukkaille lopputuloksille. Puhallinpäivät tapahtumana Turun konservatorion kanssa yhteistyössä tarjosivat kuitenkin resursseja ja mahdollisuuden toteuttaa tämä projekti.

Merkittävin haaste tuntui olevan kuitenkin V.I.P. -orkesterilaisten liikkuminen pois omasta lähiöstään. Bussikuljetukset olivat avainasemassa yhteisharjoitusten ja konsertin onnistumiselle. Varissuon lähiön etäisyys Turun konservatorioon on kaupunkimittakaavassa kuitenkin sen verran merkittävä, ettei lasten ollut mahdollista saapua harjoituksiin omin keinoin. Maahanmuuttajataustaisten perheiden mahdollisuudet kuljettaa lapsia harrastusten pariin ovat tämän kehittämishankkeen parissa tekemiäni havaintojen ja opettajatiimin näkemysten mukaan todella rajalliset.

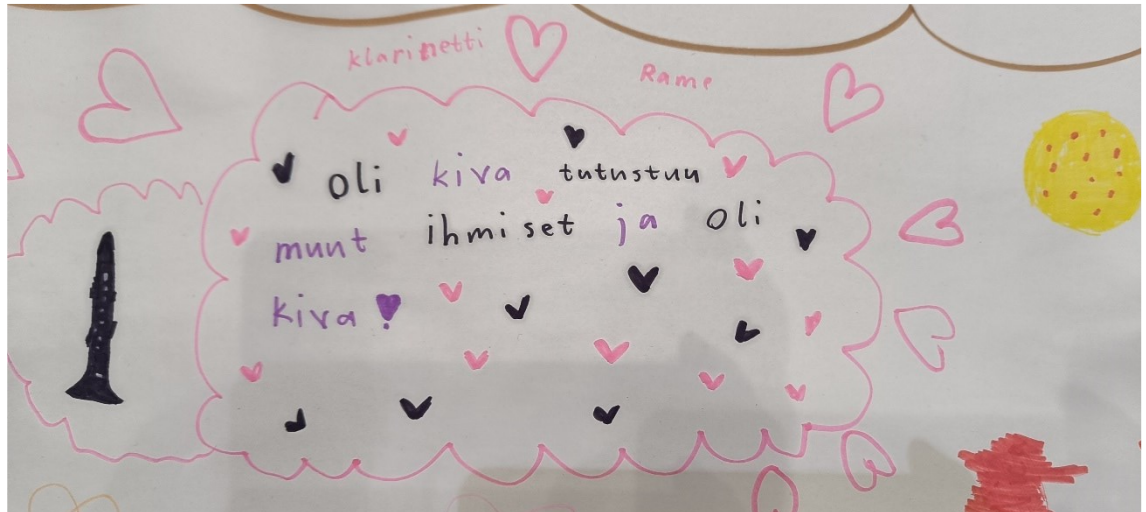
Palaute orkesterilaisilta

Mielenkiintoinen ja tarpeellinen tutkimustulos oli myös soittajien palaute kaveriorkesteritoiminnasta. Yhteisharjoitusten lomassa oli aikataulutettuna luova tuokio, johon orkesterilaisia ohjeistettiin osallistumaan. Pyysin soittajia kirjaamaan tuntemuksiaan taukotilassa olevien pöytien äärellä kuvallisesti ja sanallisesti, liittyen leiripäivän tunnelmiin. Palaute pyydettiin antamaan nimettömästi ja vapaasti. Pöydälle oli varattu tusseja sekä liituja ja reilusti tyhjää tilaa paperille. Seuraavassa kuvassa (Kuva 1.) nähdään luovan tuokion palautteen antoon suunniteltu piirustuspaperi ja värikyniä.

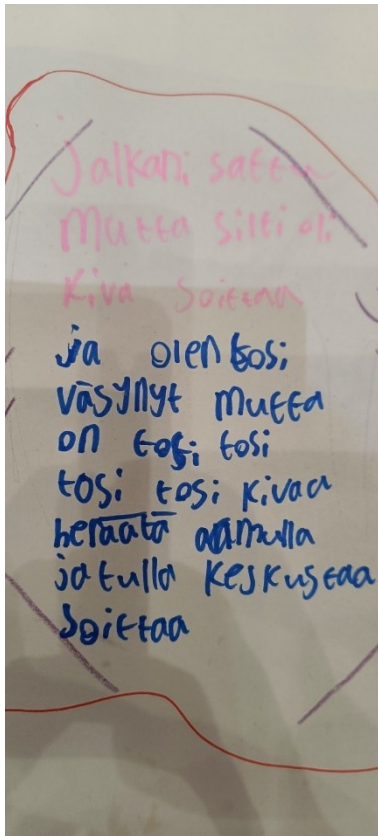
Kuva 1. Luovan tuokion valmistelu. Kuva: Mia Pertola.

Leiripäivien alussa ohjaajat vetivät suurelle ryhmälle tutustumisleikkejä sekä lämmittelyharjoituksia, joiden oli määrä tukea ryhmien sekoittumista sekä vähentää soittajien jännittyneisyyttä uusien soittokavereiden väliltä. Lämmittelyharjoitukset sujuivat mukavasti, vaikka ensimmäisenä leiripäivänä ryhmät hakeutuivat vielä omien soittajiensa läheisyyteen ja ottivat vielä arasti kontaktia toisiinsa. Soittajien ikäerot vaikuttivat havaintojen mukaan myös ryhmien sekoittumiseen V.I.P. -orkesterilaisten ollessa hieman vanhempia verrattuna Aura Mini Wind Bandin soittajien keski-ikään. Kuitenkin seuraavan kuvan (Kuva 2.) palautteessa mainitaan tutustumisen muihin ihmisiin olleen kivaa.

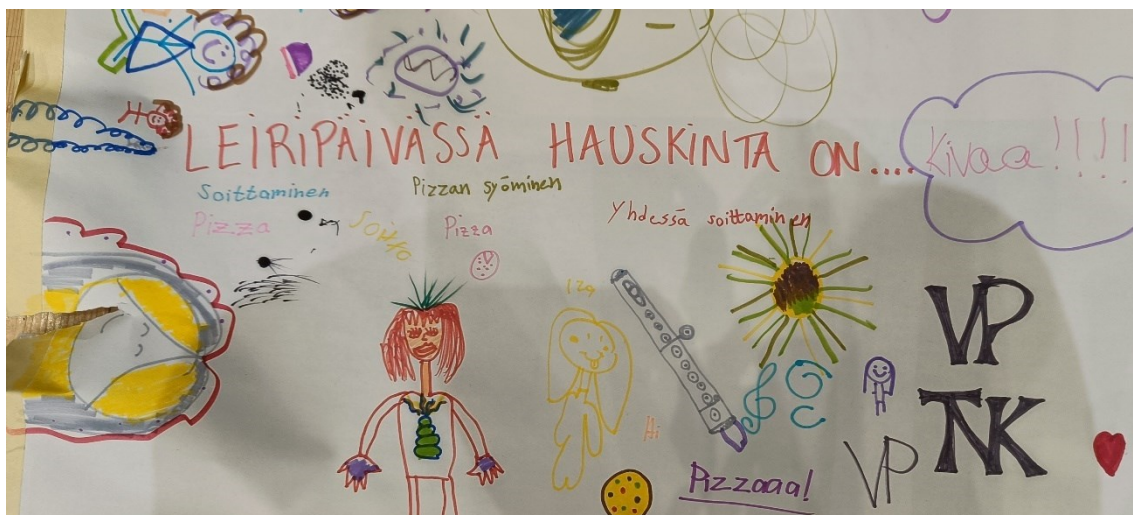
Kuva 2. Tutustuminen soittokavereihin. Kuva: Mia Pertola

Opettajien kertomusten mukaan V.I.P. -orkesterilaisille tärkeäksi ja yhteishenkeä nostattavaksi asiaksi hankkeessa muodostuivat pienet retket poissa omasta tutusta toimintaympäristöstä. Seuraavassa kuvassa (Kuva 3.) orkesterilainen tuo esiin viikonlopun aamuheräämisen vaikeudet, mutta keskustaan matkaaminen on kuitenkin tuntunut merkitykselliseltä.

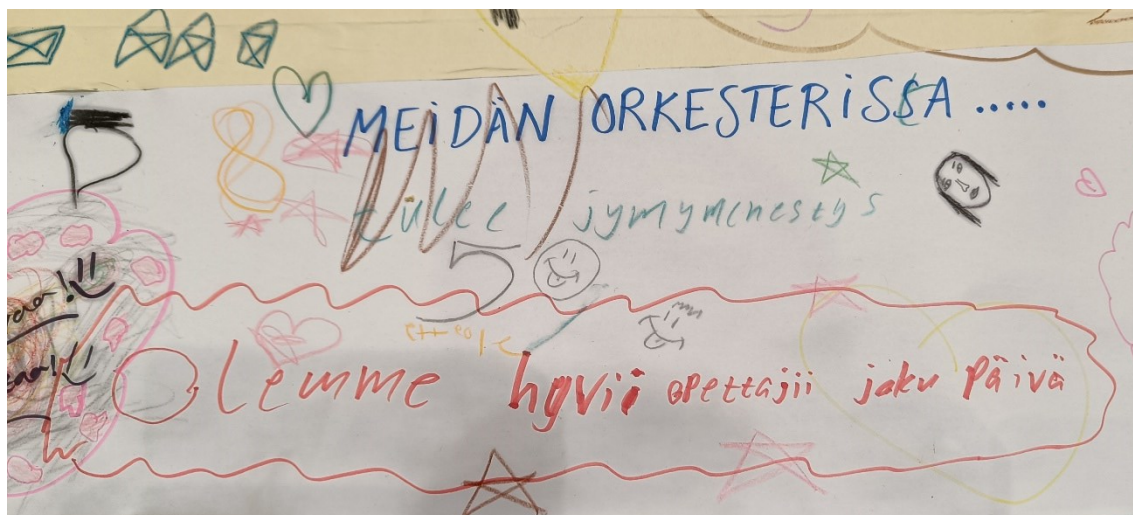
Kuva 3. Retki leiripäivän harjoituksiin. Kuva: Mia Pertola

Palaute oli ilahduttavan positiivista ja värikästä. Yhdessä soittamisen ohella myös molemmissa leiripäivissä toteutetun pizzatauon merkitys soittajille korostuu seuraavassa kuvassa (Kuva 4.). Palautteen värikkyys ja paljous ensimmäisen leiripäivän aikana oli myös yllättävää ja muodosti tulkinnan, että sen antaminen koettiin helpoksi ja tarpeelliseksi. Palaute oli runsainta kuitenkin ensimmäisen leiripäivän aikana. Toisena leiripäivänä havaintojeni perusteella yhdessä leikitty hippa toi orkestereiden soittajia yhteisen tekemisen äärelle. Tällöin palautteen antamiselle ei ehkä jäänyt tarpeeksi aikaa.

Kuva 4. Pizzatauko ja yhdessä soittaminen. Kuva: Mia Pertola

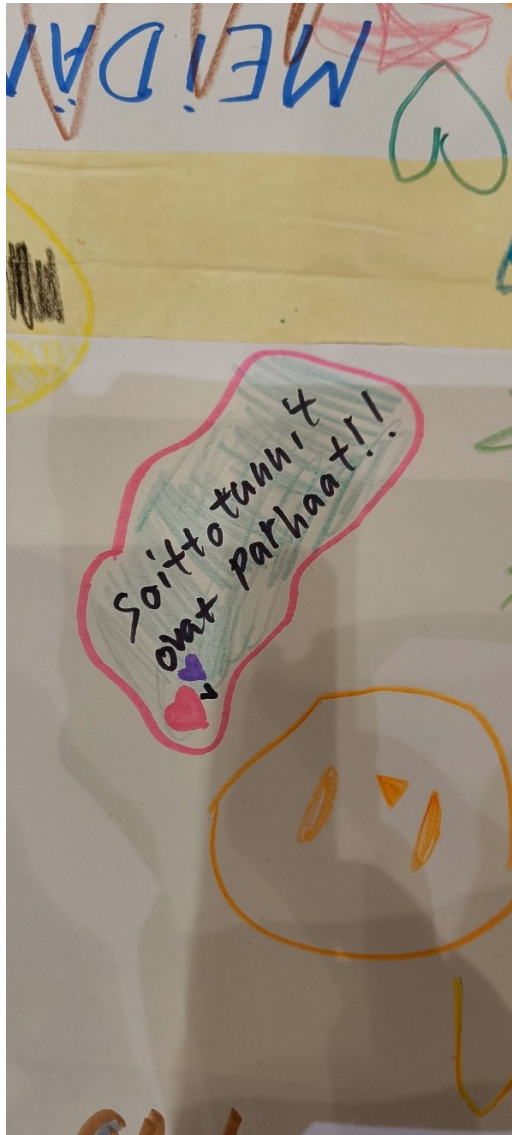
Seuraavassa kuvassa (Kuva 5.) pohditaan musiikin soittamisen lomassa heränneitä ajatuksia tulevasta konsertista sekä jopa omasta haaveammattista opettajana. Tällainen palaute kertoo tulkintani mukaan siitä, että kaveriorkesteritoiminta on mahdollistanut soittajien musiikillista itsevarmuutta vahvistavaa vaikutusta.

Kuva 5. Tulevaisuuden pohdintaa. Kuva: Mia Pertola

Seuraavat kuvat (Kuvat 6. ja 7.) kertovat soittajien suhteesta soittotunteihin ja soittamiseen. Ensimmäisestä kuvasta ei käy ilmi, tarkoittaako henkilö

soittoharrastustaan yleisesti vai omia yksilösoittotuntejaan Turun konservatoriossa tai pienryhmässä saamaansa soitonopetusta Monikulttuurisen musiikkikasvatus ry:n kautta. Harrastus on kuitenkin tärkeä ja jopa parasta palautteen antamisen hetkellä. Yleisesti palautteissa esiintyi se seikka, että soittaminen on kivaa ja hauskaa.

Kuva 6. Soittotunnit ovat parhaita. Kuva: Mia Pertola

10 Pohdinta

Tässä luvussa pohdin saamiani tutkimustuloksia pohjautuen kehittämistyölle asettamiini tavoitteisiin sekä tarkastelun kohteena olleisiin tutkimuskysymyksiin. Edistikö toteutettu kaveriorkesteritoiminta TPO:n saavutettavuutta ja miksi se on ollut tärkeä avaus musiikin harrastamisen tukemiselle V.I.P. -orkesterin soittajille ja heidän perheilleen. Pyrkimyksenä oli lisäksi toteuttaa oman organisaationi Turun konservatorion uutta strategista arvopohjaa käytännössä.

Pohdin myös, kuinka tavoitteet kaveriorkesteritoiminnan vaikuttavuudesta soittajille tulivat esiin havainnoissa, keskusteluissa sekä soittajien antamassa kuvallisessa ja sanallisessa palautteessa. Näkyvyyttä saavutettavuuden teemalle tämän tutkimuksen kautta saatiin Valtakunnallisen puhallintapahtuman kautta sekä Turun sanomien artikkelin muodossa (ks. liite 5.).

10.1 Puhallinorkesteritoiminta mahdollisuuksien tasa-arvon ja kulttuurisen moninaisuuden edistäjänä musiikkioppilaitoksissa

Näin mahdollisuuden TPO:n piirissä toimivana puhallinorkesterin johtajana, tämän kehittämishankkeen kautta pyrkiä vaikuttamaan mahdollisuuksien tasa-arvon, kulttuurisen moninaisuuden ja saavutettavuuden parempaan toteutumiseen omassa organisaatiossani. Halusin avata ovet TPO:n puhallinorkesteritoimintaan ja valtakunnalliseen puhallinyhteisöön myös Varissuon lähiössä toimivalle monikulttuuriselle V.I.P. -orkesterille, sillä koin, että Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n tekemä kulttuurihyvinvoinnin edistämistyö eli musiikkiharrastuksen tarjoaminen maksutta Varissuon lähiössä asuville lapsille ja nuorille on merkittävä ponnistus musiikin harrastamisen kynnyksen madaltamiselle ja musiikin harrastamisen kulttuurin edistämiseksi maahanmuuttajataustaisten perheiden piirissä.

Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry on jatkossakin erittäin tärkeä yhteistyökumppani Turun konservatoriolle, jotta tieto ja ymmärrys musiikin harrastamisen mahdollisuuksista ja merkityksellisyydestä laajemmin kulkeutuisi myös V.I.P. -orkesterissa soittavien lasten ja nuorten perheille sekä lähipiirille. Turun konservatorio voi tarjota mahdollisuuden liittyä TPO:n

orkesteritoimintaan, mahdollistaa eri taustoista tulevien nuorten kohtaamisia sekä yhteisiä musiikillisia elämyksiä. Tämän kehittämishankkeen myötä syntynyt kaveriorkesteri -toimintamalli on lisännyt TPO:n puhallinorkesteritoiminnan vaikuttavuutta sekä edistänyt kulttuurisen moninaisuuden näkymistä musiikkiopiston toiminnassa. Kaveriorkesteritoiminta voisi kehittyessään laajentua mahdollisesti myös oppilaitoksen muuhunkin orkesteri ja bänditoimintaan ja näin ollen lisätä oppilaitoksen mahdollisuuksia edistää institutionaalista resilienssiä.

10.2 Kaveriorkesteritoiminnan vaikuttavuus

Orkesteriyhteistyö vahvisti opettajatiimin mukaan myös osallistujien musiikillista osaamista sekä tarjosi vahvoja elämyksiä leiripäivien ja konsertin myötä. Yhteistyö avaisi nähdäkseni myös jatkossa mahdollisuuksia erilaisten ja monipuolisten taiteellisten kokonaisuuksien suunnitteluun yhdessä, mikä rikastuttaisi myös molempien orkestereiden ohjelmistoja ja musiikillisia taitoja. Opettajatiimi näki tulevaisuuden yhteistyön olevan helpompaa, sillä konsepti on harjoiteltu ja rutiini on nyt olemassa. Lisäksi on saatu myös synnytettyä merkittävää yhteistyötä, jonka perusteella myös Monikulttuurisen musiikkikasvatus ry:n rahoitustarvetta voidaan perustella tulevaisuudessa.

Kulttuurinen moninaisuus näkyi kaveriorkesteritoiminnassa vahvasti ja kaveriorkesteritoiminnan kautta on havaintojeni perusteella myös edistetty maahanmuuttajataustaisten sekä kantaväestöön kuuluvien lasten ja nuorten positiivisia kohtaamisia musiikin harrastamisen parissa. Valtakunnalliset puhallinpäivät tarjosivat näkyvyyttä saavutettavuuden teemalle ja mahdollisuuden esitellä toimintaa, jonka avulla musiikkiopistoissa voidaan vastata mahdollisuuksien tasa-arvon parempaan toteutumiseen orkesteritoiminnan kautta. Konserttiin osallistuminen mahdollistettiin striimauksen myötä myös niille, jotka eivät päässeet konserttiin paikan päälle. Tallenteen katsojalukujen valossa uskallan olettaa, että saavutimme yleisönä myös maahanmuuttajataustaisia perheitä, jolloin toiminnan tulokset välittyivät vahvemmin myös soittajien vanhemmille.

Orkesterilaisilta saatu palaute oli innostunutta, värikästä ja positiivista. Se tuki havaintojani onnistuneesta yhteistyöstä tutkimuksen keskiössä olleiden

kaveriorkestereiden välillä. Palautteen perusteella leiripäivä -tyyppinen toteutus toimi hyvin orkestereiden ryhmäytymistä ja pitkäjänteistä työskentelyä tukevana mallina. Palautteena saaduista kuvista ja sanallisista kommenteista uskoisin voivani tehdä päätelmiä siitä, että toiminta mahdollisti elämyksien ja uusien merkittävien kokemusten syntyä musiikkiharrastuksen parissa. Palautteesta syntyi mielikuva myös soittoharrastuksen tärkeydestä sekä yhteisöllisyyden positiivisesta merkityksestä kaveriorkesteritoiminnassa.

10.3 Musiikkiopistot kulttuurihyvinvointipalveluiden tarjoajina

Kulttuurihyvinvointi vakiintui 2010-luvulla kattokäsitteeksi puhuttaessa taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista ja laajemmin ihmisten kulttuurisista oikeuksista (Houni ym. 2020, 17). Kulttuurihyvinvointia on myös alettu kytkeä kuntien strategioihin hyvinvointia ja terveyttä edistävänä asiana. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta velvoittaa kuntia edistämään mm. kulttuurin ja taiteen tekemisen mahdollisuuksia, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019, artikla 1). Vuonna 2020 julkaistussa Kulttuurihyvinvoinnin käsikirjassa Houni ym. (2020, 11) näkevät myös omaehtoisen harrastamisen sekä osallistumisen tukemisen osana kansallisen kulttuurihyvinvoinnin edistämistä.

Rehtoreiden kanssa käymieni keskusteluiden perusteella nousi esiin toiveita yhteistyön kehittämisestä moniammatillisten toimijoiden kanssa. Toiveina tulevaisuudessa on olla mukana harrastamisen Suomen mallin kehittämisessä ja suunnittelussa siten, että musiikkiopistot voisivat kenties olla toteuttamassa osaa palveluista. Oppilaitosten johto pohti, voisivatko musiikkioppilaitokset tarjota pedagogisesti laadukasta musiikin opetusta harrastamisen Suomen mallin puitteissa. Taiteen perusopetuksen voisi valjastaa ikään kuin vientituotteeksi ja viedä kouluihin, sillä sosiaalisen saavutettavuuden edistämisen edellytys oli näkemysten mukaan juuri kouluihin rantautuminen.

Rehtorit pohtivat myös uusien hyvinvointialueiden merkitystä musiikkioppilaitosten toiminnan kehittämisen väylänä. Floora-hankkeen, Tempo- sekä V.I.P.-orkesterin kaltaiset yhteistyömallit voisivat siis tarjota keinoja musiikkikasvatuksen saavutettavuuden lisäämiseksi myös laajemmin Suomessa. Tarvitaan esimerkkejä onnistuneesta toiminnasta saavutettavuuden

ja kulttuurisen moninaisuuden edistämisestä, jolloin kenties yhä useampi TPO:n piirissä toimiva musiikkikasvatuksen ammattilainen innostuisi kehittämään omaa toimintaympäristöään. Tämän kehittämishankkeen myötä luotiin jälleen uusi mahdollinen toimintamalli, jonka pohjalta suunnitellaan toimintaa jatkossa. Kaveriorkesteritoiminta on jatkunut kehittämishankkeen jälkeenkin ja toivon, että se voisi vakiintua Turun konservatorion yhdeksi julkisesti lausutuksi toimintamalliksi.

11 Lopuksi

Puhallinorkesteritoiminnan ytimessä on yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen. Puhallinorkesteri koostuu eri puhallinsoittimien luomista musiikillisista sävyistä ja on erittäin muuntautumiskykyinen kokoonpano. Puhallinorkesterissa esitettävä musiikki voi edustaa hyvin monipuolisesti erilaisia musiikin tyyliä ja olen vakuuttunut tämän yhteistyön kautta juuri puhallinorkesterityön mahdollisuuksista mukautua muuttuvan maailman haasteissa lasten ja nuorten hyvän musiikkisuhteen synnyttämisessä ja sosiaalisen saavutettavuuden edistämisyhtymyksissä.

Tämän kehittämishankkeen tuloksena syntyi hallinnollisia sektorirajoja ylittävää yhteistyötä, jolla tuemme harrastamisen kulttuuria maahanmuuttajaenemmistöisissä lähiöissä, ilmoittaudumme mukaan ottavaksi tahoksi lasten ja nuorten musiikkiharrastamisen parissa vahvana toimijana ja tukijana. Juuri tämä on merkittävä jatkotoiminnan suunnittelun ja toteuttamisen peruste. Vaikka kaveriorkesteritoiminnalle ei ole luotu sopimus pohjaista yhteistyötä, juuri yksittäisten henkilöiden panos nähtiin tärkeänä. Yhteistyön alussa alueelliset saavutettavuushaasteet, kuten orkestereiden liikkuminen nähtiin ylimääräistä resurssia vaativana seikkana toteutuksessa, mutta asianmukaisen suunnittelun kautta musiikkioppilaitoksen taloudellisen panostuksen ei tarvitse olla kovinkaan merkittävä, kun kyseessä ovat ainoastaan linja-autokuljetukset orkestereille.

Musiikkioppilaitoksissa toimivien ryhmien, kuten orkestereiden yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa riippuu kokemukseni mukaan usein ryhmän ohjaajan aktiivisuudesta ja halusta laajentaa toimintaa opiston seinien ulkopuolelle. Kontaktit erilaisiin kulttuuri- ja harrastetoimijoihin avaavat kuitenkin usein mahdollisuuksia uusille esiintymistilaisuuksille ja -paikoille sekä sen myötä uudentilaisille ja merkityksellisille elämyksille harrastusten parissa. Kaveriorkesteritoiminta Turun konservatorion puhallinorkestereiden ja Varissuon Iloisten puhaltajien välillä on nähdäkseni purkanut ainakin hieman alueellisen eriytymisen vaikutuksia musiikin harrastamisen kautta.

Musiikkioppilaitoksen työntekijänä ylemmän korkeakoulutuksen kautta liittyminen kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijoiden joukkoon, on ollut omalle ammatilliselle kehitykselleni merkittävä askel. Se on lisännyt tietoa ja ymmärrystäni saavutettavuuden haasteista ja kulttuurihyvinvoinnin edistämisen keinoista niin musiikkiopistojen verkostoissa kuin muihinkin yhteiskunnan palveluihin liitettynä. Musiikkioppilaitosten johdon kanssa käydyt keskustelut ovat tuoneet musiikkioppilaitosten yhteiskunnalliset tavoitteet ja oman organisaation arvopohjan yhteiseen pohdintaan, mikä on ollut hedelmällistä ja lisännyt tunnetta omassa työssäni kokemistani mahdollisuuksista vaikuttaa tärkeiksi koettujen arvojen toteutumiseen.

Musiikki- ja taideharrastamisen hyvinvointivaikutukset ovat kiistatta tutkimusten mukaan merkittäviä hyvän elämän mahdollistavia asioita (Houni ym. 2020, 18). Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten mahdollisuudet myös taiteen perusopetuksen tarjoamiin koulutuksiin on taattava ja instituutioina suuret toimijat ovat merkittävässä yhteiskunnallisessa vastuussa mahdollisuuksien tasa-arvon lisäämisessä kaikille kansalaisille. Toiminnan tulee olla pitkäjänteistä, tuettua ja tavoitteellista ja organisaatioissa työskentelevien tietoisuutta toiminnan mahdollisuuksista tulee lisätä. Arvojen pohtiminen yhteisesti ja niiden mukaan toimiminen oppilaitosten arjessa luo sisäistä motivaatiota ja lisää työn merkityksellisyyden kokemuksia ja näin ollen myös työntekijöiden hyvinvointia.

Saavutettavuuden edistämisen edellytyksenä tarvitaan myös laajempaa yhteistyötä ja verkostoitumista. Kulttuurilaitosten tulisi rehtoreidenkin mukaan verkostoitua alueellisesti laajemmin koulujen, varhaiskasvatuksen, hyvinvointialueiden ja kaupungin päättäjien kanssa ja olla osaltaan mukana kulttuurihyvinvointipalveluiden suunnittelussa.

Tämän kehittämishankkeen kautta synnytettyä kaveriorkesteritoimintaa pyritään jatkamaan mahdollisuuksien mukaan. Toivomuksena on V.I.P. -orkesterille jatkuvampaa taloudellista tukea ja laajenevaa yhteistyötä Turun konservatorion toimijoiden kanssa. Tulevaisuuden näkymissä on yhteiskunnan demografisen kehityksen myötä kulttuurisen moninaisuuden lisääntyminen musiikkioppilaitoksissa, erilaisten yhteistyöverkostojen avulla saavutettavampi taiteen perusopetus sekä musiikkipedagogin työn laajentuminen

moniammatillisen yhteistyön kentille. Olen tämän kehittämishankkeen myötä saanut käsityksen myös omista vaikuttamisen mahdollisuuksistani musiikkikasvatuksen ammattilaisena ja toivon voivani profiloitua tulevaisuudessa aktiivisen kehittäjän rooliin työyhteisössäni.

Lähteet

Amabilery.fi, Floora-hanke. Viitattu 3.8.2022. <http://www.amabilery.fi/index.html>

Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta: taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi, 1996. Viitattu 8.3.2023. <https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.648657>

Artsequal.fi/Floora-hanke. Floora-hanke tuo musiikkioppilaitoksiin uudenlaisia oppijoita. Viitattu 4.5.2023. <https://www.artsequal.fi/fi/-/floora-hanke-tuo-musiikkioppilaitoksiin-uudenlaisia-oppilaita>

Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813. Finlex. Viitattu 8.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980813>

Bauman, Z. 2000. Liquid Modernity. Cambridge: Polity Press

Bernelius, V., Huilla, H. 2021. Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:7, Helsinki 2021. Viitattu 14.6.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162857>

Coghlan, D., & Brannick, T. 2010. Doing Action Research in Your Own Organisation (3rd ed.). London: SAGE.

Folke, C. 2006. "Resilience: The Emergence of a Perspective for Social-ecological Systems Analyses". Global Environmental Change 16: 253–267.

Gadamer, H.-G. 1960. Wahrheit und Methode, Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik. Tübingen: Mohr. (engl. käännös: Truth and Method 1960. London: Sheed & Ward).

Giddens, A. 1990. The Consequences of Modernity. Stanford: Stanford University Press

Harrastamisen suomen malli. Viitattu 4.5.2023.
<https://harrastamisensuomenmalli.fi/tietoa/historia>

Harrastamisen Turun malli. Viitattu 8.6.2023.
<https://www.turku.fi/harrastamisen-turun-malli>

Houni, P., Turpeinen, I., Vuolasto, J. 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taiteen edistämiskeskus (TAIKE), 2020 Helsinki. Viitattu 29.9.2023.
<https://innokyla.fi/sites/default/files/2021-04/Kulttuurihyvinvoinnin%20k%C3%A4sikirja.pdf>

livonen, E. 24.1.2022. Jokaisella lapsella on oikeus kulttuuriin ja taiteisiin. Blogikirjoitus. Viitattu 8.6.2023. <https://lastenkulttuuri.fi/jokaisella-lapsella-on-oikeus-kulttuuriin-ja-taiteisiin/>

Juntunen, M-L. 2021. Taiteen perusopetusta kaikille. Finnish Journal of Music Education, 24, 2, 127-151. Viitattu 20.1.2023
https://www.researchgate.net/publication/358349015_Taiteen_perusopetusta_kaikille_Finnish_Journal_of_Music_Education_24_2_127-151

Kananen, K. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona, Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, Teoksessa T. Makkonen (toim.), Suomen yliopistopaino Oy-Juvenes Print, 2014

Keltto, T. & Lönnqvist, A. 2020. SATA2, saavutettava taideharrastus 2-hanke. Saavutettavuusopas lasten kulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Teoksessa M. Mäkinen (toim.) Opetus ja kulttuuriministeriö, 18–21. Viitattu 25.8.2023. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/03/sata2_opas_web1.pdf

Kivijärvi, S. & Sutela, K. 2020. Avoin kohtaaminen ja kunnioitus. Avoin ja kunnioittava kohtaaminen saavutettavan taidekasvatuksen lähtökohtana. SATA2- saavutettava taideharrastus 2- hanke. Saavutettavuusopas lasten kulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Teoksessa M. Mäkinen (toim.) Opetus ja kulttuuriministeriö, 9–11. Viitattu 25.8.2023. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/03/sata2_opas_web1.pdf

Kuitu, P. 2020. Asenne ratkaisee. SATA2- saavutettava taideharrastus 2-hanke. Saavutettavuusopas lasten kulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Teoksessa M. Mäkinen (toim.) Opetus ja kulttuuriministeriö, 13–15. Viitattu 25.8.2023. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/03/sata2_opas_web1.pdf

Kulttuuriakaikille.fi. Saavutettavuus. Viitattu 8.6.2023. https://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus

Laes, T., Juntunen, M-L, Hemonen, M., Kamensky, H., Kivijärvi, S., Tuovinen, T., Turpeinen I., Elmgren, H. 1/2018. Arts Equal-Policy brief. Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana. Viitattu 27.7.2023 <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/Saavutettavuus-toimenpidesuositus+%28PDF%29/9143ee82-6222-433f-9538-0a91009c08ba>

Laes, T., Westerlund, H., Väkevä, L., & Juntunen, M-L (2020). Suomalaisen musiikkioppilaitosjärjestelmän tehtävä nyky-yhteiskunnassa. Ehdotelma systeemiseksi muutokseksi. Musiikki, 48(2), 5–25. Viitattu 27.7.2023 <https://musiikki.journal.fi/article/view/97108>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. Finlex. Viitattu 7.9.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633. Finlex. Viitattu 8.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633#P5>

Lilja-Viherlampi, L.- M. 2021. Mitä on kulttuurihyvinvointi? Musiikki, 51(4). Viitattu 21.8.2023. <https://doi.org/10.51816/musiikki.113252> (Original work published 29. joulukuuta 2021)

Lilja-Viherlampi & L.- M.; Rosenlöf, A- M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa I. Tanskanen. (toim.) Taide töissä – Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 20–39. Viitattu 27.7.2023. <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/kasitteet/>

Linnapuomi, A, 2020, 4–6. Saavutettavuusopas lasten kulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Saavutettava taideharrastus SATA2-hanke. Viitattu 10.4.2023. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/03/sata2_opas_web1.pdf

Luhmann, Nicholas. 1995. Social Systems. Stanford: Stanford University Press.

Luoma, T. 2020. Taiteen perusopetus 2020, Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä lukuvuonna 2019–2020, Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2020:4. Viitattu 25.8.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetus>

Mäkinen-Önsoy, K. 2021. Turun Norssissa toimii Varissuon Iloiset Puhaltajat-koululaisorkesteri. Maksuton harrastus musiikin parissa. Turun seutusanomat 30.11.2021. Saatavilla <https://turunseutusanomat.fi/2021/11/turun-norssissa-toimii-varissuon-iloiset-puhaltajat-koululaisorkesteri/>

Nivala E.& Rynänen S. 2019. Sosiaalipedagogiikka, Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa, Gaudeamus, Tallinna 2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus, loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksiä 2015:15. Viitattu 28.9.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75254/tr15.pdf>

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 8–9. Helsinki: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 29.9.2023.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetukseen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Rasinkangas, J. 2014. Maahanmuuttajien asumisen keskittyminen Turussa, Tutkimuskatsauksia 2014/3, Turun kaupunki, Kaupunkitutkimusohjelma. Viitattu 16.5.2023

https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimuskatsauksia_2014-3.pdf

SATA2 -opas.2020. Saavutettavuusopas lastenkulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Saavutettava taideharrastus 2-hanke. Viitattu 29.9. 2023. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/03/sata2_opas_web1.pdf

Senge, Peter M. 2006. The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. London: Random House

Sistefinland.fi. Tempo-orkesteri. <https://www.sistefinland.fi/> Viitattu 29.7.2022

Suominen, A. 2019. Selvitys taiteen perusopetuksen rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeista taiteen perusopetuksen saatavuuden turvaamiseksi sekä rahoitusjärjestelmän selkeyttämiseksi ja ajantasaistamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019, 25. Viitattu 29.9.2023 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161668/27_19_Taiteen_perusopetus_OK.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Taide tarjolle, kulttuuri kaikille, Vammaiset ja kulttuuritoimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi, Opetusministeriön julkaisuja 2004:29. Viitattu 25.8.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80376/opm29.pdf?sequence=3>

Taidekeskus koulussasi-esite, 2022–2023. Viitattu 4.5.2023.

<https://www.turku.fi/taidekeskus>.

Taikusydän.turkuamk.fi. Vapaaehtoistoiminta, vertaistoiminta ja kokemusasiantuntijuus. Kulttuurihyvinvoinnin hyviä toimintamalleja, Osa 3. Päivitetty 8.12.2022. Viitattu 8.6.2023.

<https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/kulttuurihyvinvoinnin-lyhytkoulutus/kulttuurihyvinvoinnin-hyvia-toimintamalleja-ja-kaytantoja/>

Turun konservatorio 2023. Viitattu 2.3.2023.

<https://turunkonservatorio.fi/esittely/>

Turun konservatorion strategia 2021–2029. Viitattu 3.8.2022.

<https://turunkonservatorio.fi/esittely/strategia/>

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Vilkka, Hanna, 2005. Tutki ja kehitä, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Väkevä, L., Westerlund, H., Ilmola-Sheppard, L. 2017. Social Innovations in Music Education: Creating Institutional Resilience for Increasing Social Justice. Action Criticism, and Theory for Music Education. Vol. 16 (3): 129-47. Viitattu 28.4.2023.

https://www.researchgate.net/publication/323370340_Social_Innovations_in_Music_Education_Creating_Institutional_Resilience_for_Increasing_Social_Justice

Westerlund, H., Lehtikainen K., Anttila E., Houni, P., Karttunen S., Väkevä, L., Furu, P., Heimonen, M., Jansson, S., Juntunen M-L., Kanttonen, L., Laes, T., Laitinen, L., Laukkanen, A., Pässilä, A. 2016. Taiteet, tasa-arvo ja hyvinvointi: Katsaus kansainväliseen tutkimukseen. Suomen akatemia, strateginen tutkimus. Viitattu 27.7.2023. <https://taju.uniarts.fi/handle/10024/7081>

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista, artikla 31. Viitattu 29.9.2023.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idm45949345627504

Yhdenvertaisuus. Viitattu 27.7.2023. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>

Tiedote, suostumus ja kuvauslupa

TIEDOTE KEHITTÄMISHANKKEESTA

Arvoisa vastaanottaja

Turun konservatorion D- puhaltajat (Aura Mini Winds) ja Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n tukema Varissuon Iloiset Puhaltajat konsertoivat yhdessä valtakunnallisilla puhallinpäivillä 17.3.2023. Yhteistä puhallinorkesteriprojektia ohjaa musiikkipedagogi ja kapellimestari Mia Pertola yhdessä musiikinopettajien Tomi Oravalan, Susanna Mäkisen ja Turun konservatorion trumpetin lehtori Johanna Laakson kanssa.

Yhteinen konserttiprojekti on osa Mia Pertolan kulttuurialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kehittämishanketta, Turun ammattikorkeakoulun kulttuurihyvinvoinnin koulutuksessa. Hankkeen tarkoituksena on tutkia taiteen perusopetuksen saavutettavuutta musiikkioppilaitoksessa sektorirajat ylittävän orkesteriyhteistyön keinoin.

Hankkeessa toteutettavan orkesteriprojektin sisällä kaikki tiedonkeruu ja dokumentointi toteutetaan siten, ettei hankkeeseen osallistuvien henkilöllisyys käy ilmi opinnäytetyöraportin sisällöstä. Konserttitaltiointi toteutetaan soittajien luvalla ja sen jakamisesta ja säilytyksestä sovitaan Turun konservatorion ja Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n kanssa.

SUOSTUMUS HANKKEESEEN OSALLISTUVILTA

Hankkeessa kerätään tietoa havainnoimalla orkesteriyhteistyötä sekä keräämällä palautetta osallistujilta nimettömästi. Palautteen antaminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Mikäli, et kuitekaan halua lapsesi palautteen olevan osana kehittämishanketta, pyydän ilmoittamaan siitä alla olevaan sähköpostiosoitteeseen.

Mikäli haluat lisätietoa tai vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin tai haluat ilmoittaa kiellosta lapsesi palautteen käyttöön osana hankkeen tiedonkeruuta, ota yhteyttä: mia.pertola@edu.turuamk.fi tai mia.pertola@turunkonservatorio.fi

Yhteistyössä Turun konservatorio ja Turun ammattikorkeakoulu

Kulttuurialan ylempi ammatikorkeakoulututkinto, Kulttuurihyvinvointi

Haastatteluteemat rehtoreille

Poistu koko näytön tilasta painamalla Esc

Asiantuntijahaastatteluiden teemarunko (rehtorit)

STRATEGIA

1. Miten yhtiön määrittelemiin strategisiin arvoihin on päädytty?
2. Miten uuden strategian arvoihin pyrkiminen näkyy opiston toiminnassa?

SAAVUTETTAVUUS

3. Miten saavutettavuus ymmärretään yhtiössä/opistossa/työyhteisössä?
4. Millaiset projektit ja käytännön toimet edistävät saavutettavuutta?
5. Mitä on jo tehty? Mitkä asiat mahdollisesti estävät TPO:n saavutettavuuden edistämistä?

TYÖYHTEISÖN MERKITYS

6. Miten työyhteisön osaamista ja voimavaroja voitaisiin valjastaa strategisten arvojen pohjalta tehtävään työhön ja pedagogiikkaan?

TULEVAISUUDEN MUSIIKKIOPISTO

7. Mikä on nähdäksesi taiteen perusopetuksen/musiikkiopiston tehtävä nyky-yhteiskunnassa?
8. Millaisena näet taiteen perusopetuksen tulevaisuuden?

Tiedote Turun sanomille

TIEDOTE sekä artikkeliehdotus Turun Sanomien toimitukselle

15.2.2023

Arvoisa Vastaanottaja,

Turun konservatoriolla järjestetään Valtakunnalliset Puhallinpäivät 17.-19.3.2023.

<https://turunkonservatorio.fi/2023/01/04/puhallinpaivat-2023/>

Puhallinpäiviä varten Turun konservatorion puhallinorkesterit tekevät alueellista yhteistyötä eri tahojen kanssa kerätessään orkesterit ns. ohjelmistoesittelykonsertteja varten. Konserteissa esitellään mm. uutta puhallinmusiikkia Suomesta ja maailmalta.

Tänä vuonna erityisesti huomion arvoista on, että Turun konservatorion **Aura Mini Wind Band**, eli vasta- alkajien D- orkesteri tekee yhteistyötä **Monikulttuurinen musiikkikasvatus** -yhdistyksen kanssa ja liittää soittajistoonsa myös **Varissuon Iloiset Puhaltajat** -orkesterin, jonka jäsenet ovat pääasiassa maahanmuuttajataustaisia. V.I.P. -kouluorkesteri on perustettu apurahojen turvin tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten musiikin harrastamisen mahdollisuuksia Varissuon kaupunginosassa. Orkesteria johtavat musiikin opettajat Tomi Oravala ja Susanna Mäkinen.

Yhteistyöprojekti on osana vaskipedagogi ja orkesterinjohtaja **Mia Pertolan** YAMK-opinnäytetyötä, jossa tutkitaan sektorirajat ylittävän puhallinorkesteriyhteistyön kautta taiteen perusopetuksen saavutettavuuden edistämisen mahdollisuuksia Turussa. Projektin tarkoituksena on ottaa Turun konservatorion orkesteritoimintaan mukaan tahoja, jotka jäisivät muutoin sen ulkopuolelle. Taiteen perusopetuksen toiminnan ulkopuolelle jäämisen syitä voivat olla esimerkiksi tiedon saannin ongelmat, sosiaaliset syyt tai esimerkiksi liian suuri etäisyys harrastukseen.

Taiteen perusopetuksen oppilaitosten tulisi pyrkiä kehittämään uusia tapoja vastata muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin. Turun konservatorion uuden strategian arvoja ovat mm. saavutettavuus, saatavuus ja kulttuurinen moninaisuus. Yhteistyöllä pyritään luomaan uudenlaista toimintakulttuuria, jossa Turun konservatorion puhallinorkesterit toimivat ”kulttuurikummeina”, mukaan ottavana tahona sekä puhaltajien verkoston, yhteisöllisyyden sekä matalan kynnyksen musiikin harrastamisen kulttuurin edistäjänä.

Toivoisin, että saisimme julkisuutta tälle projektille, jonka kautta saisimme esille musiikin harrastamisen saavutettavuuden näkökulmaa sekä mainosta tuleville Puhallinpäiville.

Takana on jo kaksi menestyksestä yhteisharjoitusta, joissa tunnelma on ollut innostunut ja odottava. **Seuraava leiripäivämme on lauantaina 11.3. klo 10-13.** Leiripäivä koostuu tutustumis- ja lämmittelyleikeistä, konserttiohjelmiston harjoittelusta ja sisältää soittajien suosikin, eli yhteisen pizzataun!

Olisiko mahdollista, että toimittaja pääsisi seuraamaan harjoituksiamme?

Leiripäivän ohjelma

Leiripäivän ohjelmarunko

Aura Mini Wind Band & Varissuon iloiset puhaltajat

Klo 9.45 Paikalla Mestarinkadulla

Klo 10.00- 10.20 Tutustumis- ja lämmittelyleikit

Klo 10.20-11.15 Soitto

Klo 11.15- 12.00 Evästauko

Klo 11.30-12.15 Luova tuokio (LK tai käytävällä)

Klo 12.15 Soitto

Klo 13 Päivä päättyy

Luova tuokio:

Palaute leiripäivästä piirtäen tai sanoin:

Meidän orkesterissa...

Leiripäivässä hauskinta on...

Soittoharrastus on...

TS 17.3.2023 Lehtiartikkeli

Ilo puhaltaa yhdessä

Turussa vietetään sunnuntaihin saakka valtakunnallisia puhallinpäiviä. Konkarien ohella Turun konservatorion lavalle nousee myös vasta-alkajien Aura Mini Wind Band vahvistettuna Varissuon iloiset puhaltajat -orkesterilla.

Piia Heikkinen
Turun Sanomat

Sigyn-salissa kajahtaa kuuluvasti tänään perjantaina, kun 7-11-vuotiaat Turun konservatorion soittajat konsertoivat yhdessä alakoululaisista koostuvan Varissuon orkesterin kanssa. Konsertti kantaa nimeä *Kaksin aina kauniimpi*.

Yhteistyö on aina hauskaa kuin yksin puurtaminen. Jo harjoituksissa oli hauska huomata, miten hienoa lapsista oli, kun viereen tuli kaveri. Nyt meillä on kunnokokoinen orkesteri, iloitsee Aura Mini Wind Bandia johtava musiikkipedagogi ja vaskisoiton opettaja Mia Pertola.

Pertolan lisäksi Turun konservatorion vasta-alkajien orkesteria johtaa trumpetisointi-lehtori Johanna Laakso.

Aura Mini Wind Band -orkesterissa on 11 soittajaa ja Varissuon iloiset puhaltajat (V.I.P.) -orkesterissa 17.

V.I.P.-kouluorkesteri perustettiin apurahojen turvin, ja jäsenet ovat pääosin maahanmuuttajataustaisia. Orkesterin johdosta vastaavat musiikin opettajat Tomi Oravala ja Susanna Mäkinen.

Aiemmin he ovat esiintyneet esimerkiksi koulun kevät-

siikkipedagogina voisit itse vaikuttaa saavutettavuuteen.

Nykyään puhutaan eniten enemmän saavutettavuuden esteistä ja siitä, miten lasten harrastaminen olisi helpompaa. Musiikkiharrastuksen esteenä ovat usein etäisyydet harrastukseen ja ihan tiedon kulkukin, kun ajatellaan vaikka maahanmuuttajataustaisten perheiden lapsia, joita Turussakin on aika paljon. Tästä alkoi yhteistyö Monikulttuurinen musiikkikasvatus ry:n kanssa, kertoo Pertola.

Hänestä on tärkeää, että taideoppilaitoksissa myös henkilöistö pyrkii omalta osaltaan edistämään saavutettavuutta.

Pertola itse kehitti kaveriorkesteriteeman.

– Olemme konservatoriolla ikään kuin kulttuurikummeja, ja otamme toimintaan mukaan tahoja, jotka muuten jäisivät perusopetuksen ulkopuolelle.

Pertolan mielestä saavutettavuus on Turussa jo tällä hetkellä aika hyvä, ja asian eteen on tehty töitä.

– Meillä on on muun muassa Tuidekeskus koulussasi -hanke, jonka puitteissa viemme soitonopetusta kouluhiihin. Lisäksi myös Harrastamisen Turun malli edistää harrastamisen mahdollisuuksia.

kulttuuri sekä siihen liittyvä sitoutuminen ole heillä aina yhtä vahva. Nyt yhteiskonserttiin osa perheistä pääsee paikalle vaihtoehtoisesti katsostriimin, jonka kautta musiikkiharrastuksen ulottuvuudet voivat konkretisoitua paremmin. Toivottavasti konsertilla

on tietoa ja motivaatiota lisäävä vaikutus, pohtii Pertola.

Ainakin lasten palaute konserttiharjoituksista on ollut hyvin positiivista. Yhteensä orkesterit ovat kohdanneet konserttia ennen kolme kertaa.

– Olen kerännyt palautetta

oppilailta sanoin ja kuvin. Leiripäivät ovat olleet mukavia, ja kaiken on kruunannut lasten kovasti odottama pitsatauko.

Vaikka yhteistreenit ovat olleet harvassa, niin orkesterit ovat harjoitelleet ohjelmistoa omilla tahoillaan.

Puhallinpäivien perinne on

ollut esillä uutta puhallinmusiikkia. Sigyn-salissa orkesterit soittavat monipuolista musiikkia sekä yhdessä että vuorotellen. Kaikki puhallinpäivien ohjelmistosoitteilykonsertit ovat ilmaisia, ja ne on jaettu eri ta-soihin. Aura Mini Wind Bandin ja V.I.P.-orkesterin konsertti on tasolla 0-1, joka merkitsee vasta-alkajien tasoa.

– Luvassa on suomalaisten säveltäjien alkeispuhallinorkesterille sävellettyä musiikkia. Koska he ovat vasta-alkajia, niin osa esityksistä on taustanauhallisia.

Peruspuhallinorkesterin kokoonpanossa kuullaan puu- ja vaskipuhaltimia sekä lyömäsoittimia. V.I.P.-orkesterissa Pertolan yllätti pasuunoiden määrä.

– Puupuhaltimet ovat yleisempiä. Uusia soittajia on väliillä vaikeampi saada innostumaan isommasta torvesta, mutta kyllä meillä niitkin soittimia onneksi on.

Käyrätorven soittamista muistan, kun aloitin soittamisen 12-vuotiaana, niin joku ihmetteli, että mitä sinä sellaista miesten soitinta soitat. Tällöin elettiin vielä 1990-lukua, nauraa Pertola.

Vaskisoittimet ovat kehittyneet, ja soittimista löytyy tänä

Ingrid Tardea (vas.), Helmi Kangro, Ermal Hajdini ja Bich-Ngan Nguyen keskittyvät tarkkaan omaan soittosuoritukseensa.

Susanna Mäkinen.

– Aiemmin he ovat esiintyneet esimerkiksi koulun kevätjuhlassa, mutta nyt on suuri yleisö ja konsertti striimataan, tietää Pertola.

Tuleva ohjelmistosoitteilykonsertti on samalla osa Pertolan YAMK-opinnäytetyötä, jossa tutkitaan sektorirajat ylittävän puhallinorkesteriyhteistyön kautta taiteen perusopetuksen saavutettavuuden edistämisen mahdollisuuksia Turussa.

– Opiskelen kulttuurihyvinvoinnin ylempää ammattikorkeakoulututkintoa Turun ammattikorkeakoulussa. Sain inspiraation saavutettavuusteemaan Sibelius-Akatemian Artsequal-hankkeesta, jossa tutkittiin taiteen perusopetustehävää nyt ja tulevaisuuden yhteiskunnassa. He olivat myös laatineet saavutettavuusohjelman musiikkiopistoille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille. Mictin, miten mu-

si myös Harrastamisen Turun malli edistää harrastamisen mahdollisuuksia.

Tärkeimpänä saavutettavuuden ehtona Pertola pitää monipuolista tiedon lisäämistä.

– Kun olemme tehneet yhteistyötä Varissuon porukan kanssa, niin minulle tuli yllätyksenä muun muassa se, ettei heillä ole edes välttämättä mahdollisuutta tulla fyysisesti Turun konservatoriolle, koska se on aivan eri puolella kaupunkia kuin Varissuon. Pitäisi miettiä esimerkiksi bussikuljetuksia, koska huomasi, ettei maahanmuuttajataustaisten perheiden vanhemmilla ole läheskään aina mahdollisuutta kuskata lapsia harrastuksiin. On tärkeää, että harrastukset viedään silloin lähemmäs lapsia.

Myös kielimuri ja sosiaaliset syyt voivat olla merkittävä harrastamisen este.

– He eivät välttämättä ha-keudu mihinkään nettisivujen äärelle, eikä harrastamisen

Ingrid Tardea (vas.), Helmi Kangro, Ermal Hajdini ja Bich-Ngan Nguyen keskittyvät tarkkaan omaan soittosuoritukseensa.

Mia Pertola aloitti käyrätorven soittamisen 12-vuotiaana.

Vaskisoittimet ovat kehittyneet, ja soittimista löytyy tänä päivänä myös pienikokoisia versioita. Puhallinsoittoa Pertola luonnehtii matalan kynnyksen harrastukseksi.

– Jo esimerkiksi puolen vuoden soittamisen jälkeen pystyy liittymään orkesteriin, joka konsertoi nyt näinkin suuresti, sanoo Pertola viitaten valtakunnallisiin puhallinpäiviin.

Nyt vauhtiin lähteneelle konserttityhteydelle hän kaipaa jatkoa.

– Toivottavasti keksitään uusia teemoja, joiden kautta voidaan taas lyödä orkesterit yhteen. Onneksi Turussa riittää esiintymismahdollisuuksia.

→ Aura Mini Wind Band ja Varissuon iloiset puhaltajat: Kaksin aina kauniimpi -konsertti pe 17.3. klo 17 Turun konservatorion Sigyn-salissa, Linnankatu 60. Valtakunnallisten puhallinpäivien koko ohjelmisto löytyy Turun konservatorion nettisivuilta.